

Paul Levi

Vår väg – Mot kuppmentaliteten

På titelsidan av den tyska originalutgåvan står det:

”*Unser Weg. Wider den Putschismus* von Paul Levi Mit einem Artikel von Karl Radek als Anhang”. Bilagan med Radeks artikel (som ej är inkluderad här) hade titeln ”Die Lehren eines Putschversuchs” (”Lärdomar av ett kuppförsök”) och handlade om Wien-aktionen i juni 1919. Levi ville med detta visa att Radek hade argumenterat på ett liknande sätt mot de österrikiska kommunisterna.

Orden *putschism* och *putsch* som används av Levi har nedan översatts till kuppmentalitet resp [stats]kupp. *Red*

Lästips

Om Paul Levi, se David Fernbachs [Inledning till ”Skrifter av Paul Levi i urval”](#).

Den s k Marsaktionen [ty. *Märzaktion*] 1921, som är ämnet för Paul Levis kritik i föreliggande text, behandlas i flera historiska arbeten. En del av dem finns på marxistarkivet:

Pierre Broué: [Tyskland 1921: Marsaktionen](#)

Marsaktionen behandlas betydligt grundligare i Broués avhandling om den tyska revolutionen 1917-1923 (2006). De aktuella avsnitten om finns i svensk översättning, se [Den tyska revolutionen – Märzaktion](#). Broué behandlar även Mars-aktionen i sitt stora arbete om Kommunistiska internationalen. Det planerar vi att publicera senare.

E H Carr: [Kommunistiska internationalen 1920-22](#).

John Riddell: [Kominterns viktiga vändning 1920-1921](#) (avsnittet ”Marsaktionen”)

Tidsdokument:

Levis uppföljning till ”Vår väg” (tal inför partiets CK): [Vad är brottet: Marsaktionen eller att kritisera den?](#)

V I Lenin diskuterar Marsaktionen och Paul Levis hållning till densamma vid flera tillfällen, bl a i samband med Kommunistiska internationals 3:e kongress:

- Ett brev till Zinovjev som ingår i samlingen [Kommunistiska Internationals tredje kongress](#) under rubriken ”Anmärkningar till det förslag om teser för Kommunistiska internationals taktik som ...”
- [Brev till de tyska kommunisterna](#) (aug 1921)

Lenin tar även upp Levi och Marsaktionen i sina samtal med Klara Zetkin, se [Minnen av Lenin](#) (avsnittet *Den ”tyska frågan”*)

Kominterns 3:e kongress kommenterade Marsaktionen kortfattat (och tyvärr ganska överflätande) i avsnittet ”VII Marsaktionens lärdomar” i ”Tesor över taktiken” – se dokument-samlingen [Kominterns tredje kongress](#)

Andra tidsdokument (från tidskriften *Kommunistiska internationalen*):

[Paul Levi: Det politiska läget i Tyskland](#) (januari 1921)

[Karl Radek: Fallet Levi](#) (maj 1921)

På engelska finns många brev, rapporter m m som rör Marsaktionen i ”Appendices” till John Riddell (ed), *To The Masses*, s. 1071-1180.

Martin F

Gud i himlen, vad pågår här! Verkliga samvetskval, fast förstärkta, eller inget av det slaget? Är du verkligen medveten om vad du gjort? Det bästa handlandet, det ädlaste och högsta målet ... ett mål som Gud en endaste gång lägger i dina händer har du behandlat som skit i en svinstia.
(Gerhart Hauptmann, *Florian Geyer*)

När jag planerade denna skrift hade Tyskland ett kommunistparti med en halv miljon medlemmar. När jag åtta dagar senare skrev den var detta kommunistparti skakat i sina grundvalar, och dess själva existens ifrågasatt.

Det kan förefalla riskabelt att under en så allvarlig kris som kommunistpartiet nu befinner sig i, lägga fram en så oreserverad kritik. Men det krävs inte så mycket eftertanke för att dra slutsatsen att denna kritik inte bara är användbar utan nödvändig. Det oansvariga spel som drivits med partiets existens, med medlemmarnas liv och öde, måste få ett slut. Det måste avslutas genom medlemmarnas vilja, med tanke på att de ansvariga ännu vägrar se vad de har gjort. Partiet får inte med stängda ögon släpas ner i en anarkism av Bakunintyp. Och om ett *kommunistiskt* parti ska kunna byggas upp igen i Tyskland, så kräver de döda i centrala Tyskland, Hamburg, Rhenlandet, Baden, Schlesien och Berlin, för att inte tala om de många fångar som fallit offer för den bakunistiska galenskapen under den senaste veckans händelser: ”*Aldrig igen!*”

Samtidigt gäller att den vita terror som nu härjar inte får användas som en mask bakom vilken de ansvariga kan undfly sitt *politiska* ansvar. Inte heller ska den ilska och de förolämpningar som riktas mot mig bli en anledning till att backa från denna kritik. Jag vänder mig till partimedlemmarna i denna anda, med en redogörelse som måste krossa hjärtat på var och en som arbetat för att bygga upp det som nu rivits ner. Detta är bittra sanningar, men ”vad jag erbjuder är medicin, inte gift”.

Skrivet 3-4 april 1921

Paul Levi

I.

Centralt för debatten om revolutionen i arbetarklassen står frågan om tempo. Åsikterna varierar mellan å ena sidan de klenrogna som ser det hela som en fråga som ”fortfarande befinner sig vid horisonten”, och vid den andra ytterligheten, de optimistiska som tror att revolutionen skulle kunna ”bryta ut i morgon” om inte några människor någonstans slog till bromsarna. Men när sådana frågor diskuteras är det sällsynt att folk pekar på de konkreta faktorer som är avgörande för denna snabbare eller långsammare takt. Därmed lyfts inte frågan om revolutionens tidtabell över nivån om ett visst datum skulle vara för tidigt eller för sent. I fängelset är dagen alltid lång, medan den alltid är kort när man vandrar i skogen om våren, trots att det handlar om samma tjugofyrtimmarsdag. I själva verket beror revolutionens hastighet på två slags faktorer: objektiva och subjektiva. De objektiva faktorerna är hur starka motsättningarna är mellan produktionsförhållandena och distributionssystemet, det existerande produktionssystemets möjlighet och förmåga att fortsätta fungera, proletariats tillstånd, hur akut motsättningen mellan proletariatet och borgarklassen är, graden av kris inom världsbourgeoisin, och så vidare.

Det skulle vara överflödigt att här upprepa vad som så ofta har sagts. En ökandearbetslöshet, en ökad fattigdom inom proletariatet samt medelklassen och tjänstemännen inom handel och intellektuella yrken, statens allt sämre ekonomi, omorganiseringen av borgerliga stater till nya och fiendliga intressegrupper, den globala motsättningen mellan förtryckarna och de förtryckta i alla länder, med de senare för första gången i världshistorien förenade till en medveten enhet, som tänker och planerar på världspolitisk nivå inom Komintern med Sovjetunionen i ledningen: detta är de objektiva faktorerna.

Men här måste vi ta hänsyn till de subjektiva faktorerna, eller rättare sagt den subjektiva

faktor som idag alltid är avgörande när det gäller att gestalta de objektiva villkoren: I vilken utsträckning är den revolutionära klassen villig och förmögen, är den mogen, att gripa makten? I vilken utsträckning har den kontrarevolutionära klassen mentalt slitits ner och uttröttats så att makten kan ryckas ur dess händer? Dessa två krafter, den revolutionära klassens vilja att erövra, och den kontrarevolutionära klassens försvarsvilja, är inte två olika ting. Den ena är snarare avhängig av den andra; kampen mellan partierna återspeglar detta, innehav av statsmakten är dess mål, och styrkan i användandet av statsmakten dess måttstock.

Det är i denna mening ett väletablerat faktum att den tyska borgarklassen, trots sitt växande ekonomiska förfall, lyckats med en viss konsolidering. I november 1918 var statsmakten ett "ingenmansland". Den hade glidit ur borgarklassens händer, ändå skulle ingen idag hävda att proletariatet övertog den. Borgarklassen var, trots det förlamande slag den fått ta emot, först på fötter igen; Noskes massakrer i januari och mars 1919 var milstolparna, Weimar-konstitutionen var det utifrån synliga tecknet på att den kände sig som herre igen. Sedan dess har inte den tyska borgarklassens styre – dess politiska styre – behövt uppleva någon ytterligare allvarlig chock: Kapp-kuppen, som kunde ha lett till en sådan chock antingen från höger eller vänster, passerade utan att tillfoga den några allvarliga skador.

Denna seger för borgarklassen är naturligtvis inte något absolut, utan i högsta grad något relativt, som bevarar sin karaktär av seger endast så länge som den revolutionära klassens krafter inte tar över borgarklassens krafter. Att de proletära krafterna är på väg att göra detta är ganska säkert. Inte bara för att det finns betydligt fler proletära nävar än borgerliga läderhandskar: bourgeoisin befinner sig under press från den allt starkare ekonomiska nedgången, och är helt genomsyrad av känslan att situationen är hopplös och oundviklig, och lever från dag till dag utan något som helst hopp. Proletariatet är den enda klass som bär hoppets och därmed segerns stjärna i sitt bröst : både de fysiska och (som Napoleon skulle ha formulerat det) de moraliska faktorerna är på proletariatets sida, och därmed dess seger.

Allting beror sålunda på de revolutionära krafternas tillstånd och utveckling. Utvecklas de snabbt eller långsamt? Marx gav själv ett bestämt svar på detta. I *Klasstriderna i Frankrike 1848-1850* skrev han:

Det revolutionära framåtskridandet bröt inte fram genom sina omedelbara tragikomiska följder utan tvärtom genom att driva fram en samlad, mäktig kontrarevolution, genom att frambringa en motståndare, och först genom kampen mot denne mognade omstörtarpartiet till ett verkligt revolutionärt parti.¹

Inte kunde uttrycka intensiteten och snabbheten i den revolutionära utvecklingen i Tyskland tydligare än detta. Vad Marx här syftade på var utvecklingen av den revolutionära makten under kampen mot en stabil kontrarevolutionär makt. Men under den pågående revolutionen i Tyskland håller de revolutionära krafterna ungefär samma utvecklingstakt som de kontrarevolutionära. Detta visar sig på två sätt. Den revolutionära klassens, proletariatets, styrka växer i proportion till styrkan och antalet hos dess mest medvetna och beslutsamma förtrupp. I november 1918 utgjorde kommunisterna i Tyskland en grupp, men ingen stor sådan. I februari 1921 var de en styrka på en halv miljon. Det andra sättet på vilket de revolutionära krafternas växande styrka uttrycks är att den tyska proletära klassen under de två och ett halvt åren av tysk revolution redan har fått utstå fruktansvärda slag. Det har förlorat blod i strida strömmar. En gång, två gånger, och en tredje gång har den lidit tungt av detta, och ändå har det vid varje tillfälle bara tagit den en kort stund att resa sig igen med nya krafter, med en jättes gestalt och styrka. Ingen klass i världen har någonsin förut lyckats med detta. Utvecklingen av de revolutionära krafterna i Tyskland – oberoende av hur mycket detta kan förvåna de otåliga bland oss – fortsätter i en oväntat och oerhört snabb takt. Proletariatet som under fyra år stod bakom kejsaren, men idag kan räkna in en halv miljon kommunister,

¹ Marx 1973a, s. 35. [på svenska: [Klasstriderna i Frankrike 1848-1850](#)]

har fått ett nytt ansikte, både intellektuellt och politiskt.

Men de otåliga frågar till vilken nytta allt detta kan vara om proletariatet fortfarande inte har erövrat makten. Och nu kommer vi till det verkliga problemet: vad kan kommunistpartiet göra i detta läge för att erövra statsmakten?

II.

Många kommunister begår två misstag i sitt tänkande. Det första är att bara se proletariatet av de två stridande klasserna. Men det är faktiskt ingen revolutionär taktik att hålla på och titta på och mäta sig själv i spegeln; mycket viktigare är kommunisternas förhållande till alla andra klasser och skikt som kämpar mot kapitalismen, som alla kämpar för bourgeoisins fall. Bland alla dessa klasser och skikt är naturligtvis proletariatet det som i kraft av sina existensvillkor ”upphäver de gamla produktionsförhållandena, [och därmed] upphäver proletariatet med dessa produktionsförhållanden klassmotsättningarnas existensvillkor, klasserna överhuvudtaget”;² proletariatet är den enda verkligt revolutionära klassen. Det är bara arbetarklassen som klass som har som mål att förändra de gällande produktionsförhållandena, och alla därmed sammanhängande relationer. Under ett senare stadium av revolutionen kommer utan tvivel en nödvändig motsättning uppstå – om än tillfällig – mellan de klasser och skikt som idag står vid dess sida, men *under inga förhållanden* rättfärdigar detta att proletariatet behandlar dessa klasser och skikt som icke-existerande, som skikt man inte kan alliera sig med eller ännu värre som fiender.

Ändå har just detta mycket ofta varit fallet. Det finns många kommunister som utanför proletariatet endast ser ”en enda reaktionär massa”. Denna ”enda reaktionära massa” var en slogan som Lassalle hittade på, och som ofta kan låta bra snarare än ha en bra innebörd. Marx kritiserade den bittert i just detta avseende, och visade att den totalt saknade innehåll. I sin *Kritik av Gothaprogrammet* (1875) skrev han:

Bourgeoisin är [i Kommunistiska manifestet] uppfattad som revolutionär klass – som bärare av storindustrin – i motsats till feodalherrar och medelstånd, vilka vill behålla alla samhällsliga positioner som utgör produkten av föräldrade produktionsätt. De bildar alltså inte *tillsammans* med *bourgeoisin* en enda reaktionär massa.

Å andra sidan är proletariatet revolutionärt i förhållande till bourgeoisin, då det – självt uppvuxet på storindustrins mark – strävar att befria produktionen från dess kapitalistiska karaktär, som bourgeoisin söker föreviga. Men Manifestet fortsätter: att ”medelstånden ... blir revolutionära med hänsyn till sin förestående övergång till proletariatet”.

Från denna synpunkt är det alltså återigen tokigt, att de, tillsammans med bourgeoisin och till på köpet med feodalherrarna i förhållande till proletariatet ”bildar en enda reaktionär massa”.³

Under revolutionstider uppkommer också taktiska överväganden vid sidan av dessa teoretiska och principiella frågor. Under icke-revolutionära tider är dessa icke-proletära och icke-borgerliga element de som är minst medvetna om sin klassposition. Under utvecklingens långsamma förlopp klarar de inte av att se eller förstå motsättningen mellan sina egna mål och bourgeoisins. Detta är förklaringen till varför de, i likhet med de allt fattigare hantverkarna i Tyskland, så ofta och med bitterhet ses som bihang till bourgeoisin eller de feodala klasserna, och till och med likställs med dem. Men revolutioner löser upp alla sådana sociala slöjor. De fungerar som ett lösningsmedel som skiljer på dem som inte hör ihop socialt. De bryter traditioner och tvingar både individer och klasser att se verkligheten bakom skenet. Klassmotsättningen mellan bourgeoisin och de klasser som utsätts för proletarisering – även om de inte ännu faktiskt blivit proletarisade – blir uppenbar.

Det är kommunisternas första plikt att erkänna dessa fakta och dra konkreta slutsatser av dem.

² [Kommunistiska manifestet](#)

³ Marx 1974, s. 349. [[Kritik av Gothaprogrammet](#)]

Hur är dessa skikt uppbyggda? I Tyskland är de extremt mångskiftande, mer än i Ryssland. Självfallet fanns alla skikt som finns i Tyskland också i Ryssland, men där var de framförallt jordfattiga bönder. Både beträffande antal och tyngd utklassade dessa alla övriga småborgerliga och halvproletära skikt, så att det kunde sägas att den som hade böndernas stöd hade halvproletariatet.

I Tyskland finns ingen enskild mellanklass som är så dominerande. I Tyskland är landsbygdsproletariatet splittrat både socialt och geografiskt mellan småbönder med små jordlotter i söder och arbetare på storgodsen i norr. Dessutom finns hantverkare på högst varierande nivåer, alltifrån den hjulbenta byskräddaren i övre Bayern som arbetar åt bönderna för måltider och femtio pfennig per dag, till den egenföretagande yrkesmannen med elektriska verktyg. Det finns också ett tredje skikt som är ojämförligt mer betydelsefullt i Tyskland, nämligen kontorister och tjänstemän, fattiga intellektuella osv. Alla dessa upplever revolutionen i sina egna liv. Tänk till exempel på utvecklingen för de tyska järnvägsarbetarna under de två åren av revolution. Eller läs den nyligen publicerade skriften av den sachsiska regeringens rådgivare Schmidt-Leonardt, *Das zweite proletariat*. Ingen av dem är proletärer, åtminstone inte till sin klasstillhörighet, men de är alla emot bourgeoisin, och de måste tas med i beräkningen.

Vilken betydelse har dessa skikt? Så länge de tyr sig till bourgeoisin är de redskap som bourgeoisin använder för att bekämpa proletariatet; om den länken bryts, men de fortfarande håller distans till proletariatet, innebär de åtminstone ett betydande hinder för proletariatets maktövertagande; om de sympatiserar med proletariatet underlättar de eller till och med möjliggör proletariatets maktövertagande.

Det behöver i detta sammanhang inte sägas att ingen kommunist har en tanke på att vänta tills dessa skikt själva blivit kommunister. Lenin formulerade denna fråga på följande sätt i sin artikel om "Valen till Konstituerande församlingen och proletariatets diktatur":

... endast proletariatet [är] i stånd att *leda de arbetande människorna* ut ur kapitalismen och fram till kommunismen. Att de småborgerliga eller halvt småborgerliga arbetande massorna i förväg skulle kunna avgöra den ytterst komplicerade politiska frågan om huruvida de skall "följa arbetarklassen eller bourgeoisin" är inte ens att tänka på. Att de ickeproletära arbetande skikten *vacklar* är ofrånkomligt, det är ofrånkomligt att de har egna *praktiska erfarenheter*, som gör att de kan *jämföra* bourgeoisins ledarskap med proletariatets ledarskap.⁴

Längre fram skriver Lenin:

Sist och slutligen var det just denna vacklan bland bönderna såsom de viktigaste representanterna för de arbetande småborgerliga massorna som avgjorde sovjetmaktens och Koltjak-Denikin-väldets öde.⁵

Dessa skikt kan alltså i vissa situationer bli avgörande. Det är kommunisternas uppgift att vinna inflytande över dem. Men hur ska de lyckas med detta?

I Ryssland, där detta mellanskikt var mindre komplicerat och huvudsakligen bestod av bara bönder, var frågan något enklare. Den som gav bönderna jord skulle få deras stöd. Bolsjevikerna var de enda som var fast beslutna att inte bara ge bönderna jord – det var alla för – utan även skapa förutsättningar för detta genom att ta jorden från ägarna, och detta gjorde det möjligt för bolsjevikerna att samla detta mellanskikt under sin fana.

De tyska kommunisterna har ännu inte funnit någon väg att ens närma sig dessa mellanskikt. Ett jordbruksprogram, även ett som tillfredsställer både bönder och lantarbetare, räcker inte, eftersom bönderna och lantarbetarna här inte är så avgörande som de var i Ryssland. Det är inte heller tillräckligt att försäkra hantverkarna om att deras död som klass är oundviklig på

⁴ Lenin 1965, p. 267. [[Valen till Konstituerande församlingen och proletariatets diktatur](#)]

⁵ Lenin 1965, p. 268. [*ibid.*]

grund av den kapitalistiska ekonomins lagar; för även om några är på väg att dö så vinner man inte över dem som vänner genom att dagligen förutspå deras död. Det är också otillräckligt att hålla fast vid att intellektuella och tjänstemän redan är proletärer, fast bara omedvetna om det; detta är inte tillämpligt som specifikt kännetecken på detta sociala skikt. Det råder inget tvivel om att kommunisterna måste försöka närma sig dessa skikt med frågor som intresserar dem *som grupp*.

I Ryssland fanns det två sådana frågor vid sidan av den agrara. Den allt annat överskuggande var frågan om fred, som för närvarande inte är aktuell i Tyskland. Den andra var den nationella frågan, som naturligtvis hade en fullständigt annan innebörd i Ryssland än den har i Tyskland.

Själva termen ”den nationella frågan” reser omedelbart oroande känslor bland vissa grupper i Tyskland. Eftersom de minns nationalbolsjevismen, en fara som de nått och jämt klarade sig från, kan de inte längre stå ut med att höra ordet ”nationell”.⁶ Men orsaken till att nationalbolsjevismen var icke-kommunistisk var inte att den engagerade sig i den nationella frågan, utan för att den ville lösa den nationella frågan genom en pakt mellan ”folkets alla klasser”, genom att proletariatet skulle förbrödras med bourgeoisin, kommunisterna med Lettow-Vorbeck.⁷ Det var *detta* som var icke-kommunistiskt. Men det är inte heller kommunistiskt att vägra utforska den nationella frågan. Precis i början av revolutionen försökte en skribent i Berlin bli av med den nationella frågan genom att grunda ett ”antinationalistiskt socialistiskt parti”. Att sopa undan den nationella frågan på detta sätt är samma sak som att säga: ”Det finns inga åsnor längre i den här världen eftersom jag är en ox.”

Den nationella frågan existerar, och internationalisten Karl Marx insåg det och tog med det i beräkningen politiskt. ”Avskaffandet” av nationen är inte föremål för ett påbud, än mindre en partiresolution, det är snarare en process:

Medan proletariatet till att börja med måste erövra den politiska makten, upphöja sig till nationell klass, konstituera sig självt som nation, så är det för egen del ännu nationellt [...] Den nationella isoleringen och motsättningarna mellan folken försvinner alltmer redan [...] Proletariatets herravälde kommer att få dem att försvinna ännu mer [...] I samma utsträckning som den ena individens exploatering genom den andra upphävs, kommer den ena nationens exploatering av den andra också att upphävas.⁸

Just nu är därför nationen fortfarande en existerande storhet för proletariatet; kamrater som, på grund av att vi har internationalism som slutmål, redan idag vägrar se den nationella frågan och behandla den som något existerande, begår precis samma misstag som dem som, eftersom vi är emot parlament och för sovjeter, nu vägrar se parlamentet, eller, eftersom vi är för statens avskaffande, behandlar staten som om den inte längre existerade och, som anarkister, inte vill befatta sig med politik. Dessa kamrater är likaledes antipolitiska, de är helt enkelt så att de överför det till det utrikespolitiska fältet.

Jag upprepar: den nationella frågan existerar nuförtiden i Tyskland i form av ”exploatering av en nation av en annan”, och detta är den mest brännande frågan för alla dessa mellanskikt i Tyskland. Endast på den vägen kommer vi att kunna vinna över dessa skikt på vår sida. Och endast av den anledningen bör det vara kommunisters plikt att, vid de mest kritiska ögonblicken för den nationella frågan, föra fram paroller som för dessa mellanskikt betyder en lösning på deras nationella plågor. Parollen om en allians med Sovjetryssland skulle ha

⁶ Nationalbolsjevismen var en utbredd strömning efter det tyska nederlaget 1918. Den förespråkade att alla klasser i Tyskland skulle förena sig med Sovjetryssland i kamp mot Ententen. Den representerades särskilt av Hamburg-kommunisterna Heinrich Laufenberg och Fritz Wolffheim, som bildade KAPD sedan de uteslutits ur KPD i augusti 1919, men bröt snart med det. Wolffheim blev senare nazist medan Laufenberg lämnade politiken.

⁷ Paul von Lettow-Vorbeck, preussisk general och befälhavare i tyska Östafrika. I sin egenskap av Reichswehr-general slog han 1919 ned Hamburg-resningen.

⁸ *Kommunistiska manifestet* a.a.

kunnat vara en sådan paroll,⁹ och borde ha presenterats som en *nationell* paroll, dvs inte som en paroll under vars skugga kommunister och preussiska junkrar skulle omfamna varandra som bröder, utan snarare en paroll med vilken kommunisterna, och proletärer i allmänhet, skulle agera tillsammans med dessa mellanskikt i kamp mot godsägarna och bourgeoisin, som saboterar denna *enda flyktväg*, när de försöker säkra sin fortsatta existens som exploaterande klass genom att förråda sitt land, och förhandla med västs borgarklass för att överlämna delar av tyskt territorium till Frankrike (Rhenlandet) eller avsiktligt splittra landet (Bayern). Med detta krav skulle vi utvidga den proletära kampen. Det är inget annat än struntprat när en liten skara marxistiska hycklare höjer sin röst och hävdar att kravet på en allians med Sovjetryssland ”från en borgerlig regering” skulle vara kontrarevolutionärt eller – ännu värre – ”opportunistiskt”, ingen ”revolutionär paroll”. Man skulle kunna påminna dessa omtänksamma individer om att bolsjevikerna drev hela sin politiska propaganda före maktövertagandet med sådana ”opportunistiska paroller”. De krävde av den borgerliga regeringen att den omedelbart skulle sluta fred, trots att ingen bolsjevik var omedveten om att en fred som slöts av en borgerlig regering inte skulle innebära fred, och att en verklig fred endast kunde slutas mellan ett proletariat och ett annat. De drev sin propaganda under parollen: jord till bönderna, och genomförde också fördelning av jorden, även om ingen bolsjevik var omedveten om att kommunismens slutmål inte är att dela upp jorden mellan privata småbönder, utan mer eller mindre motsatsen till detta. De gjorde det och var tvungna att göra det. Var det en marxistisk uppgift? På intet sätt. Revolutionen är inte en sak för kommunistpartiet, och inget kommunistiskt monopol. Med Marx’ ord i ett brev till Kugelmann, det är en ”folkets revolution”, dvs en våldsamt process där alla arbetande människor och förtryckta krafter kommer i rörelse, reser sig och hamnar i opposition – var och en på sitt eget sätt – mot förtryckarna, och under denna process är det kommunisternas främsta uppgift att sammanföra alla dess krafter och leda dem mot ett mål, störtandet av förtryckarna. Ty endast i den mån de förstår detta är kommunisterna vad de förväntas vara: revolutionens *bästa ledare* och samtidigt dess bästa tjänare. Det var med detta i åtanke som Marx skrev i sin ”Centralledningens hänvändelse till förbundet från mars” i mars 1850:

”Arbetarna kan naturligtvis i revolutionens inledningsskede ännu inte föreslå några direkt kommunistiska åtgärder.”¹⁰

Kommunismen kommer inte vid revolutionens inledning utan vid slutet, och kommunisterna är inte de som förväxlar slutet med inledningen, utan de som vill fortsätta från inledningen till slutet. Om kommunistpartiet inte ska misslyckas redan i början, måste det också beakta de frågor som rör dessa mellanskikt, det måste behandla den nationella frågan som något existerande, och resa en paroll som visar på en lösning för dessa skikt, även om det är en tillfällig lösning.

III.

Vad som är avgörande för kommunisterna är naturligtvis deras förhållande till den genuint revolutionära klassen, proletariatet. Det är i relationerna till proletariatet som kommunisterna visar sin verkliga livsduglighet. Om kommunisternas förhållande till dessa andra, halvproletära mellanskikt är av taktiskt slag, genom vilken en korrekt eller felaktig inställning kan påskynda eller bromsa revolutionen, så är kommunisternas relationer till proletariatet av principiell natur. Den som inte förstår kommunistens förhållande till proletariatet och handlar därefter, den upphör att vara kommunist. Vi skulle inte behöva dröja vid denna fråga om inte nyligen passerade händelser hade brutit sönder allt som vi trodde kunde tas för givet.

⁹ I sitt ”Öppna brev” från den 8 januari 1921 uppmanade Levi för KPDs räkning till gemensam aktion med andra socialistiska partier och fackföreningar till stöd för arbetarklassens omedelbara behov, inklusive bildandet av självförsvarsorganisationer mot högerterror och upprättandet av handels- och diplomatiska förbindelser med sovjetiska Ryssland.

¹⁰ [Centralledningens hänvändelse till förbundet, mars 1850](#)

”I vilket förhållande står kommunisterna till proletariatet i allmänhet?” Detta är den fråga som Marx ställer i *Kommunistiska Manifestet*. Han fortsätter med att besvara den på följande sätt:

Kommunisterna utgör inget särskilt parti gentemot de andra arbetarpartierna.

De har inga intressen som skiljer sig från hela proletariatets intressen. De ställer inte upp några särskilda principer efter vilka de vill forma den proletära rörelsen.

Kommunisterna skiljer sig från de övriga proletära partierna bara därigenom att de å ena sidan framhäver de av nationaliteten oberoende intressena hos hela proletariatet och gör dem gällande i proletariatets olika nationella strider, och å andra sidan därigenom att de under de olika utvecklingsstadier som kampen mellan proletariat och bourgeoisie genomgår alltid företräder hela rörelsens intressen.

Kommunisterna är alltså praktiskt den beslutsammaste, alltid framåt-drivande delen av arbetarpartierna i alla länder; de har före proletariatets övriga massa teoretiskt kommit till insikt om den proletära rörelsens villkor, gång och allmänna resultat.¹¹

Dessa stycken är en av kommunismens grundlagar. Alla andra är bara en tillämpning och förklaring av den. Och utifrån denna synvinkel ska vi utvärdera tre frågor:

- *Hur är det numeriska förhållandet mellan de tyska kommunisterna och det tyska proletariatet?*
- *Hur ser förutsättningarna ut för proletariatet att erövra statsmakten?*
- *Hur ska statsmakten erövras?*

a) Hur är det numeriska förhållandet mellan de tyska kommunisterna och det tyska proletariatet?

Vårt syfte med att ta med följande siffror från olika valkampanjer är ingalunda att hävda att ett visst agerande eller maktövertagande är möjligt endast sedan ett särskilt numeriskt förhållande har uppnåtts via val eller röstning. Ännu mindre har vi i tankarna den parodiska teori som fördes fram i *Vorwärts* någon gång förra året, att ett övertagande av statsmakten av proletariatet skulle vara möjligt om bara 51 procent av delegaterna hade röstat för proletariatet – *Vorwärts* hade tillrättaviserat några SPD-medlemmar för att de hävdade att proletariatets maktövertagande under vissa omständigheter skulle vara möjligt även om bara 49 procent av ”befolkningen i stort” hade röstat för ”proletariatets diktatur”, som dessa herrar formulerade det. Minst av allt försöker jag använda dessa siffror för att indikera att kommunisternas mål kan uppnås genom val och röstning. Jag håller snarare fullständigt med det som Lenin skrev i ”Valen till Konstituerande församlingen och proletariatets diktatur”:

Allmän rösträtt är en mätare på mognaden i olika klassers uppfattning om sina uppgifter. Den visar hur de olika klasserna är *böjda* för att lösa sina uppgifter. Själva *lösandet* av dessa uppgifter åstadkommes inte genom röstning, utan genom klasskamp i alla former, ända fram till inbördeskrig.¹²

Det är i detta sammanhang jag pekar på vissa siffror. Det är synd – och inte bara av denna orsak – att de tidigaste siffrorna som skulle behövas för denna jämförelse saknas; dvs siffror från det första allmänna valet efter revolutionen startat, från 19 januari 1919, som kommunisterna bojkottade. Vi måste därför börja med *valet till det preussiska parlamentet* i februari 1921. Arbetarpartierna fick i detta val följande röstantal (avrundade till tusental):

KPD	1 156 000
USPD	1 087 000
SPD	4 171 000

Dessa siffror visar att kommunisterna vid denna tidpunkt utgjorde ungefär en femtedel av de proletärer som överhuvudtaget uppfattade sig tillhöra sin klass. Även om man lägger till

¹¹ *Kommunistiska manifestet* a.a.

¹² *Valen till Konstituerande församlingen och proletariatets diktatur*, a.a.

USPD, som inte bör sammanräknas med kommunisterna, utan snarare med socialdemokraterna, utgör de bara en tredjedel av dessa proletärer.

	KPD	USPD	SPD
Berlin	112 000	197 000	221 000
Storberlin (Berlin med Potsdam I och II)	233 000	397 000	564 000
Magdeburg	26 000	48 000	264 000
Halle	204 000	76 000	71 000
Norra Westfalen	49 000	23 000	196 000
Södra Westfalen	108 000	84 000	283 000
Östra Düsseldorf	105 000	84 000	131 000
Västra Düsseldorf	65 000	23 000	94 000
Rhen-Westfalens industriregion	372 000	214 000	704 000

Senare kommer jag att mer i detalj diskutera dessa siffrors betydelse, och gör här bara följande kommentar. Särskilt när man jämför röstresultatet för Berlin, även om det är tillämpligt också på alla andra siffror, med resultatet av Riksdagsvalet förra sommaren, är det tydligt att, efter USPD:s splittring gick lika många av deras anhängare över till Socialdemokraterna och Noskes parti, som till kommunisterna. Dessa fakta framgår också tydligt ur siffrorna för delstatsvalen i Mecklenburg i juni 1920 och mars 1921. Siffrorna var (i runda tal):

	KPD	USPD	SPD
juni 1920	1 200	24 500	128 000
mars 1921	15 000	2 600	137 000

Under denna tidsperiod förlorade USPD 22 000 röster, kommunisterna vann ca 13 800 röster, och majoritets-socialisterna omkring 9 000. Om vi tar med i beräkningen vad den kommunistiska sidan vann från andra partier än USPD, och håller i minnet att socialdemokraterna utan det de vann från före detta USPD skulle ha förlorat röster i detta starkt landsbygdsmissiga distrikt, kan vi dra slutsatsen att USPD-rösterna gick mer eller mindre lika mycket åt höger som vänster, såvida de inte försvann helt och hållet (vilket skedde särskilt i Berlin).

Vi har också ett annat mått på det kvantitativa förhållandet mellan kommunisterna och proletariatet, förhållandet i fackföreningarna. Medan valresultaten inte visar någon skarp gräns mellan proletära och icke-proletära grupper, och en del av proletariatet inte finner något uttryck i valsiffrorna, är fackföreningarna rent proletära, och varje kommunistisk fackmedlem är också otvivelaktigt medlem i kommunistpartiet. Förhållandet mellan antalet KPD-medlemmar och antalet fackföreningsmedlemmar ger alltså en maxsiffra för kommunistpartiets aktuella kvantitativa (inte intellektuella) inflytande i det fackliga proletariatet som helhet.

De fackförbund som var anslutna till ADGB hade följande medlemsantal:

Slutet av 1918	2 866 012
Slutet av 1919	7 338 123

Det fanns också 858 283 medlemmar i de kristliga fackföreningarna vid slutet av 1919. Vid slutet av 1919 var därför ungefär 8,2 miljoner tyska arbetare organiserade i fackföreningar. Antagligen ökade detta antal ytterligare under 1920, särskilt för ADGB. Men om vi ser just dessa siffror i förhållande till antalet kommunister i början av 1921, dvs 500 000, följer att kommunisterna utgjorde runt 1/16 av det fackanslutna proletariatet, och runt 1/14 av det proletariat som var organiserat i fria fackföreningar.

Detta är det kvantitativa förhållandet, och ingenting att avskräckas av. För i revolutionära situationer kan sådana proportioner förändras mycket snabbt, och ovanpå det numerära inflytandet finns också, eller borde finnas, det intellektuella inflytandet.

Jag ska senare återkomma till frågan om denna intellektuella påverkan och dess betydelse,

och hur den uppstår och försvinner. Här vill jag bara peka på en enda sak, som vi ofta redan påpekat. I viss mening har kommunisternas situation blivit svårare trots den växande kommunistiska organisationen och trots det – åtminstone tidigare – växande kommunistiska inflytandet. Vid den tyska revolutionens början var socialreformisterna av alla slag helt och hållet på defensiven. De hade visserligen stora massor bakom sig, men deras medlemsbas var i oordning; vi hade fri tillgång till dem och kunde påverka dem. Men idag har socialreformismen ställt upp ett medvetet och hårt motstånd mot kommunismen; här och där har den redan övergått från defensiv till offensiv, och har avlägsnat kommunister från deras positioner. Detta innebär att kommunisternas intellektuella inflytande på de proletära massor som fortfarande är obeslutsamma eller lutar åt reformismen inte längre kan tas för givet. Det krävs kamp för detta. Och för närvarande är det tydligt att kommunisterna utgör en minoritet inom proletariatet.

b) Vilka är förutsättningarna för proletariatets maktövertagande?

Jag har redan ovan förklarat vad som inte är en nödvändig förutsättning. Det krävs inte att majoriteten av det tyska proletariatet har ett medlemskort i kommunistpartiet i sin hand. Inte heller är det en nödvändig förutsättning att proletariatet redan mangrant gått till valurnorna och med skrivna eller tryckta valsedlar bekräftat att de är redo.

Det är inte ens en nödvändig förutsättning att de mellanskikt som jag hänvisat till ovan ska vara kommunistiska eller helt och hållet stödja kommunisterna. Naturligtvis innebär deras stöd i varje situation att proletariatets uppgift förenklas extremt mycket, både under och efter maktövertagandet, och man kan också tänka sig omständigheter där fientlighet och avvisande från dessa skikt omöjliggör ett maktövertagande. Men sådana problem uppstår till största delen endast under kampförloppet, så det är svårt att fastställa några regler i förväg; om de tillämpas mekaniskt skulle de endast försvaga den offensiva andan.

Men även bortsett från detta krävs verkligen vissa förutsättningar för ett övertagande av statsmakten. Lenin säger i den tidigare nämnda artikeln:

På basis av uppgifterna om valen till den konstituerande församlingen har vi studerat de tre förutsättningarna för bolsjevismens seger: 1) överväldigande majoritet bland proletariatet; 2) nästan hälften av armén; 3) överväldigande styrkeövertikt i det avgörande ögonblicket på de avgörande punkterna, nämligen i huvudstäderna [Petrograd och Moskva] och på arméns fronter nära centrum.¹³

Beträffande de förutsättningar som råder i Tyskland har vi redan med sifferexempel tagit upp den första av dem, en avgörande majoritet inom proletariatet, och vi kommer att senare ta upp andra belägg. Det andra villkoret, dvs nästan hälften av de väpnade styrkorna, kräver överhuvudtaget inga siffermässiga uppgifter, eftersom de är för små för att vara relevanta. Vi har inget inflytande i armén, och så snart vi får något överhuvudtaget så förlorar vi det alltid igen. Men samtidigt kan vi säga att den tyska armén idag inte har den *avgörande* betydelse som armén hade i Ryssland. Lenin fortsätter med att säga att ”armén redan i oktober-november 1917 [var] till hälften bolsjevikisk. Härförutan skulle vi inte ha kunnat segra.”¹⁴ Armén har inte denna betydelse i Tyskland.

Den tredje förutsättningen är ”överväldigande styrkeövertikt i det avgörande ögonblicket på de avgörande punkterna”. Denna ståndpunkt är fullständigt korrekt. En majoritet behövs inte för att vinna ett slag. Man behöver bara vara i majoritet vid den plats på slagfältet som är avgörande. Man behöver inte heller vara i majoritet för att vinna ett krig, det är tillräckligt att ha stor överlägsenhet på de platser där slagen utkämpas.

Vilka är då de avgörande platserna? För Rysslands del beskriver Lenin dem på följande sätt:

¹³ *Valen till Konstituerande församlingen och proletariatets diktatur*, a.a.

¹⁴ A.a.

de viktigaste städerna och de militära fronterna i deras närhet. Denna sistnämnda faktor är också annorlunda för vår del, av ovanstående skäl. Återstår de viktigaste städerna, och den med regeringsbyggnaderna och den centrala apparaten, som måste hållas om statsmakten ska gripas.

Trots – eller ska vi säga ”på grund av” – vissa Berlinkamraters starkt utvecklade känsla för all slags ”opportunist”, och deras icke mindre utvecklade talang för att argumentera emot den, är tyvärr Berlinorganisationen mer eller mindre den värsta vi har i hela Riket. Detta visar sig tydligt inte bara av valsiffrorna, utan också på andra sätt. Kort sagt har de ansvariga Berlinkamraterna inte gjort någonting för att uppnå förutsättningen för det mål som de kämpar för mer ihärdigt än alla andra.

Det finns emellertid andra platser i Tyskland som under vissa omständigheter skulle kunna bli avgörande.

Järnvägarna. Situationen är här inte särskilt annorlunda än inom armén. Det starka inflytande vi hade tidigare har vi fördärvat på grund av vissa idiotier. Inom dessa halvborgerliga och halvintellektuella cirklar, i synnerhet tjänstemännen, har vi råkat ut för stora motgångar för våra försummelser i kontakterna med dessa skikt. Men trots det har vi ett visst inflytande bland järnvägsanställda, även om det bara gäller i vissa städer eller distrikt.

Sedan *industridistriktet*. I Tyskland finns inget industridistrikt som skulle kunna förlama den borgerliga staten i ett slag och få den att kapitulera, vilket Berlin kan om regeringsbyggnader, banker osv. ockuperas. Men det finns två industridistrikt som är av livsviktiga för staten, men som skulle kunna få den att kapitulera först efter en viss tid: Rheinland-Westfalen och centrala Tyskland. Vad gäller Rheinland-Westfalen har vi redan sett hur 372 000 kommuniströster uppvägs av 214 000 oberoende och 704 000 majoritets-socialdemokrater. Det kan alltså inte bli tal om någon förkrossande majoritet här.

Det andra området är centrala Tyskland. I Halle-distriktet hade vi 204 000 kommuniströster mot 76 000 oavhängiga och 71 000 majoritets-socialdemokrater. Där hade vi ett mäktigt stöd och en stark och hjältemodig organisation förberedd för offer. Vi hade det...

Men i varje fall är det uppenbart att, förutom i centrala Tyskland, som inte är avgörande vad gäller en snabb framstöt, finns det ingenstans där vi har en ”förkrossande majoritet”.

Var och en som nu, i detta läge, sätter igång en aktion för att erövra statsmakten är en gycklare, och var och en som säger till kommunistpartiet att allt det behöver göra är att sätta igång är en lögnare.

c) Hur ska statsmakten erövras?

Proletariatets erövring av statsmakten är i allmänhet (undantag har redan inträffat, som i Ungern) ett resultat av en segerrik resning, antingen av proletariatet ensamt eller med stöd av andra skikt som dragits med i revolutionen. Vilka är då förutsättningarna för en resning? Om detta säger Lenin följande i ”Kan bolsjevikerna behålla statsmakten?”¹⁵

Om ett revolutionärt parti inte har majoriteten bland de revolutionära klassernas förtrupper och i landet, så kan det inte ens bli tal om uppror. Dessutom krävs för ett uppror: 1) revolutionens framväxande i landsomfattande skala; 2) den gamla regeringens, t ex ”koalitions”-regeringens, fullständiga moraliska och politiska bankrutt; 3) betydande vacklan bland alla mellanskikten, dvs bland dem som *inte* är helt för regeringen fast de igår var helt för den.

Här ska jag åter pröva dessa premisser i Tysklands fall, knyta an till och kritiskt granska händelseförloppet under de senaste dagarna i Tyskland.

1. Grundförutsättningen som måste föreligga vid sidan av alla de övriga, att det revolutionära partiet har ”majoriteten bland de revolutionära klassernas förtrupper och i landet”

¹⁵ [Kan bolsjevikerna behålla statsmakten?](#)

förelåg och föreligger inte i Tyskland, som vi redan har sett. Även om man lämnar landsbygdsbefolkningen åt sidan, som här inte spelar samma avgörande roll som den gjorde i Ryssland, har kommunistpartiet ("det revolutionära partiet") ändå inte majoritet bland proletariatet ("de revolutionära klassernas förtrupper").

2. Revolutionen framväxte inte "i landsomfattande skala". Visserligen blev den avancerade delen av arbetarklassen alltmer förbittrad, antalet arbetslösa ökade dag för dag, fattigdomen och misären blev allt större. Men det ögonblick hade ännu inte kommit då missnöjet övergick i ökande massaktivitet; vid denna tidpunkt uttrycktes det som så ofta sker, i en växande resignation.
3. Man kan inte tala om den gamla (dvs. "koalitions")-regeringens fullständiga moraliska och politiska bankrutt. I Preussen, där socialdemokraterna är i koalition med de borgerliga partierna, fick de nästan dubbelt så många röster som de andra proletära partierna tillsammans, och mer än i juni föregående år.
4. Lika ohållbart skulle det vara att påstå att det förelåg en "betydande vacklan bland alla mellanskikten"; kommunistpartiet hade inte gjort någonting för att få dem osäkra, inte ens när gynnsamma sådana tillfällen uppstod, som vid London-*diktatet*.¹⁶

Vi är säkra på att ingen inom det tyska kommunistpartiet kan ha hyst några tvivel rörande dessa förutsättningar.

Men hur var då förutsättningarna, hur kom aktionen till?

Jag förklarar i förväg att den situation som Partiet befinner sig i är svårare än någonsin tidigare. Inom loppet av några veckor, kanske dagar, kom mer det att avgöras om KPD kan fortsätta att existera, om tysk kommunism kan fortsätta finnas till som ett Parti. Det är en plikt att i denna situation rikta sig till Partiet med fullständig öppenhet och sannfärdighet; de som bär ansvaret för att ha genomfört denna aktion måste bära detta ansvar, liksom varje partikamrat. Bara på detta sätt kan vi undvika att förse den vita rättvisan med nya offer, och förhindra att den olycka som redan skett påverkar vidare cirklar än det Tyska kommunistpartiet. Men inom ramen för detta krävs sanningen – hela sanningen.

Hur började aktionen? Det var inte det Tyska kommunistpartiet som gav den initiala impulsen. Vi vet inte ens vilka som bär ansvaret för densamma. Det blev allt vanligare att EKKI:s sändebud överskred sina befogenheter; dvs att det senare visade sig att sändebuden i själva verket inte hade sådan befogenheter.¹⁷ Vi är därför inte i stånd att kunna tillskriva EKKI ansvaret, även om det inte går att dölja att vissa EKKI-kretsar uppvisade ett visst missnöje med det tyska Partiets "passivitet". Men bortsett från allvarliga misstag inom rörelsen mot Kapp-kuppen, kunde det Tyska partiet inte anklagas för verkliga missgrepp. Det fanns alltså ett starkt tryck på *Zentrale* att gå till aktion nu, omedelbart och till varje pris.

Det var nödvändigt att rättfärdiga denna omedelbara aktion. Vid centralkommitténs sammanträde den 17 mars uttryckte sig en talare i ansvarig ställning¹⁸ så här:

Om det allmänna läget måste sägas samma sak som Levi förklarade vid förra mötet, bara det att efter denna rapport [fyra veckor tidigare!! – P.L.] har motsättningarna mellan de imperialistiska staterna skärpts, och antagonismen mellan Amerika och Storbritannien ställts på sin spets. Om inte

¹⁶ A.a.

¹⁷ Béla Kun, tidigare ledare för den ungerska sovjeten och ledamot av Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté (EKKI), anlände till Tyskland i början av mars, beväpnad med den nya teorin om revolutionär "offensiv". Som Levi skrev till Lenin den 27 mars förklarade Kun att "Ryssland står nu inför en ytterst svår situation. Det är ovillkorligt nödvändigt att avlasta Ryssland genom rörelser i väst [...]. Han var således för omedelbar påbörja en kamp med parollen om att störta regeringen"(Levi 1969, s. 38). Redaktörens anmärkning i denna utgåva namnger felaktigt EKKI-sändebudet som Rákosi, som redan var i Tyskland och hade utlöst Levi avgång från KPD-ledningen.

¹⁸ I Levi-arkivet, P83/9, är namnet "Brandler" skrivet i marginalen i en kopia av broschyren.

revolutionen leder till en ny vändning i händelseutvecklingen kommer vi inom kort [!! – P.L.] stå inför ett brittiskt-amerikanskt krig...

...interna politiska svårigheter gör det möjligt att sanktionerna kommer att skärpas [! – P.L.] den 20 mars, eftersom folkomröstningen i Övre Schlesien kommer att äga rum samma dag, vilket med stor sannolikhet kommer att föra med sig en militär konflikt mellan tyska och polska imperialister. Så långt vi är informerade har de tidigare franska ockupationsstyrkorna ersatts av brittiska trupper; eftersom de franska trupperna visade en vänlig attityd mot Polen. Enligt vår information [!!] intar de nya engelska styrkorna en ganska stark ställning till förmån för Tyskland. Sannolikheten att situationen leder till en väpnad konflikt är 90 procent. Den polska kontra-revolutionen rustar, och den tyska regeringen arbetar planmässigt, vilket är väldokumenterat, för en militär konflikt sedan början av oktober. Under sitt tal uppvisade talaren dessa dokument, med anmärkningen att de inte bör offentliggöras...

Vårt inflytande kommer att nå utöver vår organisation på fyra- eller femhundra tusen medlemmar. Jag vidhåller att vi idag i Riket har två till tre miljoner icke-kommunistiska arbetare som vi kan påverka genom vår kommunistiska organisation, och som kommer att strida under våra fanor även i våra offensiva aktioner. Om min uppfattning här är korrekt, då tvingar dessa sakernas tillstånd oss att inte längre fortsätta att förhålla oss passivt till de inrikes- och utrikespolitiska spänningarna, inte längre bara använda dessa yttre och inre relationer agitatoriskt; den nuvarande situationen förpliktigar oss snarare att sätta igång aktioner för att ändra på saker i vår riktning.

Jag anser att, i varje parti med självaktning, skulle en ansvarig medlem av ledningen som höll fast vid att antagonismen under perioden mellan mitten av februari och mitten av mars i år hade skärpts mellan de imperialistiska staterna, och att antagonismen mellan Storbritannien och Amerika skärpts till den grad att ”vi inom kort kommer att stå inför ett brittiskt-amerikanskt krig”, skickas iväg till en kallvattenskur. En medlem av ledarskapet som inför ett så tungt beslut förlitar sig på ”hemlig information”, ”dokument som inte bör offentliggöras”, ”90 procents sannolikhet” för krig, kort sagt en medlem som lämnade en rapport jämte en rapport från spionen Weismann¹⁹ skulle framstå som ett dokument av historiskt värde, omedelbart borde avlägsnas från sin post. Som om detta inte var nog tillfogade denna ledande ansvariga kamrat luftsloppet om två, tre miljoner icke-kommunister som skulle slåss tillsammans med oss i ”offensiva aktioner” – *och detta var den politiska grunden för den följande aktionen.*

För att förtydliga vad en ”offensiv aktion” borde vara, förklarade en annan ansvarig medlem²⁰:

Det som *Zentrale* nu föreslår är *en fullständig brytning med det förflutna*. Hittills har vi haft taktiken, eller snarare har vi påtvingats taktiken, att vi borde låta saker utvecklas vår väg, och så snart det uppstår en kampsituation ska vi i detta läge fatta våra beslut. Nu säger vi: vi är så starka, och situationen är så allvarlig, att vi måste gå vidare och driva på partiets och själva revolutionens öde...

Vi måste nu för Partiets skull gå till offensiven, och säga att vi inte väntar tills utvecklingen går vår väg, tills vi ställs inför fakta; vi vill i så hög utsträckning som möjligt skapa dessa fakta... Vi kan i utomordentligt hög grad skärpa motsättningarna genom att leda massorna till strejk i Rhenområdet, vilket i utomordentligt hög grad kommer att skärpa motsättningarna mellan Ententen och den tyska regeringen...

I Bayern är läget sådant, som det länge varit i Tyskland, att vi var måste vänta tills attacken kom från den andra sidan. Vilken är vår uppgift i detta läge? Vi måste genom våra handlingar försäkra oss om att detta utbrott kommer, om det måste komma, genom en provokation från de lokala försvarsstyrkornas sida ...

Och en tredje ansvarig kamrat tillfogade: ”Följaktligen *måste vi bryta med Partiets tidigare attityd*, som innebar att vi undvek delaktioner och vägrade formulera paroller som kunde framstå som att vi krävde en slutlig strid ...”.

¹⁹ Robert Weismann, preussisk statssekreterare för allmän ordning under premiärminister Wirth.

²⁰ I Levi-arkivet, P83/9, är namnet ”Frölich” skrivit i marginalen i en kopia av broschyren.

Detta är den teoretiska lärobyggnad på vilken det Tyska kommunistpartiets vara eller icke-vara sattes på spel.

Först av allt en sak. Det finns kommunister för vilka orden ”skärpning”, ”ställas på sin spets”, ”konflikt”, osv. väcker vissa tvångsmässiga revolutions-bilder till liv. Vad annat kan menas, om talaren väntade sig att en masstrejk i Rhenområdet skulle leda till en skärpning av Tysklands konflikt med Ententen? Under tiden har vi haft ett testfall. I Düsseldorf gick arbetarna ut i strejk, och denna strejk skärpte de fransk-tyska relationerna till den grad att de franska ockupationsstyrkorna i Düsseldorf återlämnade vapnen till den tyska säkerhetspolisen [Sipo] så att *de* kunde slå ned strejken.

En andra ”skärpning” rapporterades i pressen den 4 april. Det meddelades i en rapport från Moers:

Uppenbarligen med direktiv från högre ort har den belgiska militären på söndagen ingripit för att skydda de icke-kommunistiska invånarna, och när kommunisterna började försvara sig, använde de sina vapen. De belgiska trupperna lyckades återupprätta lugnet. Under sammanstötningarna med kommunisterna blev tre bråkmakare dödade och 27 skadade. Belgarna tog flera fångar. När kommunisterna försökte frita sina kamrater, och besköt och även kastade sten på belgarna, besvarade belgarna elden. Truppförstärkningar är på väg till Moers. Gruvorna har ockuperats av belgiska soldater.

Detta är den påstådda skärpningen av ”motsättningarna mellan Tyskland och Ententen”, och om *Zentrale*-talaren någonstans i sitt tal hade ägnat en tanke åt frågan måste han omedelbart ha förväntat sig att den tyska regeringen skulle resa sig mot Ententen på grund av beskjutningen av tyska kommunister.

Dessa förmenta pådrivare av det Tyska kommunistpartiets och den tyska revolutionens öde inser åtminstone att det måste finnas en konfliktsituation, dvs. en situation där massorna förstår att de måste strida och är beredda att göra det. Men den ”nya taktiken”, ”brytningen med det förflutna”, innebär att sådana situationer måste *skapas*. Detta är i sig inget nytt. Vi har också alltid försvarat uppfattningen att ett politiskt parti kan, och ett *kommunistiskt parti måste*, skapa konfliktsituationer. Men det måste göra detta genom att vara *tydliga och beslut-samma* i sina ståndpunkter, genom *skärpan* och *djävheten* i sin agitation och propaganda, genom det intellektuella och organisatoriska *inflytande* med vilket det vinner massorna; kort sagt det måste agera med *politiska medel*. Det nya som denna brytning med det förflutna från KPD innebär, är att en sådan konfliktsituation också kan skapas med *opolitiska medel*, genom polisspionmanövrer, genom *provokation*. Vad som här menas med provokation avslöjades av en annan kamrat i ansvarsställning, medan aktionen ägde rum. Han sade:

Vi är av den åsikten att med en intensiv propagandaaktivitet kommer det fredliga sätt som säkerhetspolisen hittills uppträtt på att försvinna, så att de arbetare som idag inte är i strid kommer att sporras.

Och samme talare fortsatte med att säga – detta var den 30 mars, när aktionen sedan länge var förlorad:

Vi måste försöka dra oss tillbaka i god ordning, skapa konflikter, egga upp säkerhetspolisen, sporra alla kontrarevolutionära element. Om vi lyckas framkalla [! – P.L.] rörelsen på detta sätt, kommer det att leda till sammanstötningar ...

Detta är verkligen något nytt i historien för det parti som grundades av Rosa Luxemburg; Detta att kommunister förväntas agera som enkla bondfångare²¹ och provocera fram sina bröders död är en fullständig brytning med det förflutna. Jag skulle helst inte vilja slippa åberopa beviset för att denna sista anmärkning inte är någon överdrift. Detta, jag upprepar det, var den nya teoretiska grundvalen för det spel som tog sin början.

²¹ Achtgroschenjungen i originalet

Aktionen igångsattes. Till en början behövde *Zentrale* inte omsätta sin nyinskaffade teoretiska grundval i praktiken. Hörsing hann före.²² Han ryckte in i Mansfeld-distriktet och hade därmed redan skaffat sig en fördel: det rätta ögonblicket. Med listen hos en gammal fackföreningsbyråkrat valde han veckan före påsk, i full vetskap om vad fyradagarsstängningen av fabriker från långfredagen till och med annandag påsk skulle betyda. Därmed var *Zentrale* ända från början sina egna ”parollers” fånge. Den kunde inte utnyttja Hörsings provokation på något sätt som var anpassat till läget. Mansfeldarbetarna gick ut i strejk. En *Zentrale*-medlem slog vid ett senare möte fast:

Våra kamrater i Mansfeld uppfattade *Zentrales* paroll för bokstavligt och inte i den faktiska betydelse som den var menad. Det som hände i Mansfeld var inte en fabriksockupation, utan en inmarsch.

Denna framställning är inget annat än förtal av våra kämpande kamrater. Om en paroll avgavs mot fabriksockupationen, hur kan då någon ansvarig person, ens en medlem i KPD:s *Zentrale*, tro att den inte skulle tillämpas mot de tydliga förberedelserna för en fabriksockupation, inmarschen? Och kamraterna i Mansfeld tolkade *Zentrales* paroll på detta sätt när de tog till vapen. Även detta verkar bestridas i det ovan citerade stycket. Detta var inte första gången som *Zentrale* inte visste vad som hände, och först senare upptäckte vilken paroll de gått ut med.

Den 18 mars uppmanade *Rote Fahne* att ta till vapen: ”Ingen arbetare bryr sig om lagen, utan skaffar ett vapen där han kan få tag i ett!”

Med denna för en massaktion sällsamma text, iscensatte *Rote Fahne* rörelsen och fortsatte i samma stil. Den 19 mars skrev den:

Orgesch-bandet²³ tänker använda svärdet. De talar om naket våld. De tyska arbetarna skulle vara ynkyggar om de inte finner mod och styrka att besvara Orgesch-bandet *med sitt eget klarspråk*.

Den 20:e skrev *Rote Fahne*:

Exemplet från Halle-distriktet, som innebär att besvara Hörsings utmaning med en strejk, måste följas. Arbetarklassen måste omedelbart ta till vapen och konfrontera den beväpnade fienden. Vapnen i arbetarnas händer.

Den 21 mars skrev *Rote Fahne*:

Endast proletariatet kan besegra Orgesch-bandens skändliga planer. Det kan bara göra det genom enad aktion om det slänger ut de pladdrande socialdemokratiska förrädarna, och slår ner motrevolutionen på samma sätt som det själv skulle ha slagits ned, *med vapen i händerna!*

Samtidigt trängde den ”nya teorin” in i vår organisation, med sin maning till handling samt uttalandet att slå till så fort som möjligt, även om det måste ske genom provokationer. I detta läge uppfattade Mansfeldarbetarna parollen på det sätt som varje förnuftig människa skulle göra. Det är ett fejt förtal av de döda hjältarna, som agerade i god tro, att påstå att dessa Mansfeldarbetare hade begått ett ”disciplinbrott”. Ingen kunde tro att när *Rote Fahne* manade till att gripa till vapen, så betydde detta att dessa vapen tills vidare skulle ställas bakom spisen. Ingen arbetare kunde förstå talet om att gripa till vapen på annat sätt än vad tidningens löpsedel gjorde i numret från den 24 mars 1921 (supplement nr. 139):

Kommunisternas vapen
består för närvarande inte minst av deras partipress,
som skoningslöst uppvisar kapitalismens varbölder.

²² Socialdemokraten Otto Hörsing var ståthållare i preussiska Sachsen från 1920 till 1927. 16 mars påbjöd han en polisockupation av provinsen, med motiveringen att strejker, plundring och våldshandlingar måste stoppas.

²³ Orgesch, dvs. Organisation Escherich, var 1920-21 en national sammanslutning av invånarvårn [Einwohnerwehren] (frikårorganisation), som fått sitt namn efter grundaren Dr George Escherich, en bayersk politiker, och fungerade som paramilitärer under krossandet av arbetarrörelsen.

Det är varenda enskild kommunistis plikt att delta i denna
vapenutdelning
 och vinna nya kämpar för vår sak. Att oförtröttligt på arbetsplatsen
 och bland vänner kämpa för partipressen, så att
den Röda Armén
 av proletära kämpar kommer att vinna nya rekryter varje dag!

Resningen i Mansfeld-regionen bröt alltså ut under en ogynnsam vecka, i en helt omöjlig politisk situation, på defensiven från allra första dagen, utan några organisatoriska förberedelser, *på grund av den lek med upproret som den högsta ledningen bedrivit.*

Uppenbarligen hade ingen ledamot i *Zentrale*, inte ens den ”bäste marxisten i Västeuropa”,²⁴ läst eller tagit till sitt hjärta Marx’ ord:

Upproret är en konst liksom kriget eller andra konster och underkastat vissa regler för sitt förlopp, som om de inte följs, kommer att leda till katastrof för det parti som negligerar dem. Dessa regler, logiska slutsatser utifrån partiernas natur och de omständigheter som man måste handskas med i ett sådant fall, är så raka och enkla att den korta erfarenheten från 1848 hade gjort tyskarna ganska väl förtroagna med dem. För det första får man aldrig leka med upproret, om man inte är besluten att ta alla lekens konsekvenser med i beräkningen... Upproret innebär en kalkyl med oändligt höga insatser, vars värde kan växla från dag till dag. De krafter som står emot har hela fördelen av organisation, disciplin, och konstitutionell auktoritet. Om man inte skaffar sig bra odds mot dem kommer man att besegras och ruineras. För det andra, när upproret väl en gång har brutit ut, måste man handla med största möjliga bestämdhet och gripa till offensiven. *Defensiven innebär döden för varje väpnad resning*; den är förlorad innan den mäter sig med sina fiender.²⁵

Men nu fortsatte det av bara farten. Gnistan spred sig från Mansfeld till Hamburg. Det ledde omedelbart till ett stort antal döda, och vi kan här inte avgöra om den ”nya teorin” hade fallit i bördig jord. I varje fall var kamraterna i Hamburg naiva nog att tro att en partiledning som reste upprorets fana visste vad den gjorde, och att ledarskapet menade vad det sade. Man gick in för det med ”näbbar och klor”. Man sände ett expressbudskap till dem att de skulle slå till bromsarna. När detta var gjort ansåg man att man hade bromsat för mycket. Man skickade ett nytt expressbudskap för att säga att man skulle bromsa inbromsningen. Men när det andra expressbudskapet kom var Hamburg-rörelsen redan krossad. Och i och med detta hade ”aktionen” på det stora hela nått vägs ände. ”Aktionen” som uppstod ursprung i huvudet på en *individ* som inte begrep något alls av det tyska läget, och politiskt förbereddes och leddes av opolitiska dumbomar, lämnade kommunisterna åt sitt öde.

Det är nu den naturligaste sak i världen – för att föregripa en aning – att ledningen för denna kupp kommer att försöka skjuta bort skulden för nederlaget från sig själva. Jakten på ”sabotörer”, ”pessimister” och ”defaitister” inom Partiet har redan börjat. De herrar som satte igång det hela liknar i detta avseende Ludendorff, och det finns även andra likheter. De liknar inte bara Ludendorff i det att de försöker hitta på dåliga ursäkter för att skylla på *andra*. De liknar honom också genom det underliggande misstag de har begått. Ludendorff kom från en skola som trodde att krig genomfördes ”enligt generalstabens principer och med kadaverlydnad i leden”. Detta kanske fungerade någon gång i det förflutna. Under Gamle Fritz²⁶ och Potsdam-vaktparadens era var det fullt tillräckligt om soldaterna blint marscherade runt i fyrkanter och kungens vilja avgjorde allting. Men i massarméernas och folkarméernas tidevarv

²⁴ ”Den bästa marxisten i Västeuropa”. Enligt noten i den engelska översättningen av Levis text syftas här förmodligen på August Thalheimer, ledare för KPD:s ”vänsterfraktionen” och vid denna tidpunkt förordad av Radek som ersättare för Levi som partiledare, tillsammans med Heinrich Brandler och Paul Frölich. Den tyska utgåvan menar i stället att det är Karl Radek, dåvarande sekreterare i Komintern, som här åsyftas.

²⁵ Artikelserien ”Revolution och kontrarevolution i Tyskland” uppträdde under Marx’ namn i *New York Daily Tribune* och publicerades 1891 på engelska i bokformat av Eleanor Marx. Vi vet nu att de skrevs av Engels och detta citat är hämtat från Marx and Engels 1979, s. 85–6. Kursiveringen är Levis, som citerar en tysk utgåva från 1919 som fortfarande tillskriver Marx artiklarna.

²⁶ ”Alte Fritz” (Gamle Fritz) kallades kung Fredrik II av Preussen (1712-1786).

var detta inte längre tillräckligt. Den ”moraliska faktorn” kom i allt högre grad med i beräkningen. Stora arméer är inte endast militära instrument, utan även politiska. De är länkade till de civila massorna genom tusentals trådar; det finns ett ständigt utbyte av önskemål, känslor och tankar mellan de båda sidorna, och en befälhavare som i detta avseende inte klarar av att leda sin armé *politiskt* förstör de bästa arméer – precis som Ludendorff gjorde.

Samma sak gäller för politiska partier. För en anarkistisk grupp är det perfekt, om ledarens vilja styr och de troende följer in i döden. För ett massparti som inte endast försöker sätta massorna i rörelse, utan också i sig utgör en massa är det inte tillräckligt. Vad som måste förväntas av kommunisterna är att de snabbt upptäcker kampsituationer, utnyttjar dem energiskt och hela tiden tänker inte bara på den aktuella stridens syfte utan även det slutliga målet. Men bara för att en kommunist tillhör ett kommunistiskt parti och innehar ett medlemskort, är han därmed förpliktad, eller ens i en position, att försöka finna en kampsituation där *en sådan inte existerar*, och där det endast är *Zentrales* vilja som vid en hemlig och dold sammankomst, och av orsaker som skiljer sig från dem som proletärerna har framför sina ögon, beslutar att en kampsituation finns. *Zentrale* är inte ens lika sinnrik som den indiske prins som, för att visa sin makt över allting, pekade på soluppgången från sitt tält och sade: ”Sol, följ det lopp som jag visar dig”, och gjorde ett tecken från öst till väst. *Zentrale*, som kände sig lika allsmäktig, pekade snarare från väst till öst. Och samtidigt bröt den mot den grundläggande lag som är det enda som kan få ett massparti i rörelse. Endast deras egen vilja, deras egen förståelse, deras egen beslutsamhet, kan få massorna i rörelse; och med tanke på dessa förutsättningar, innebär ett gott ledarskap just att *leda*. Men *Zentrale* har även misslyckats med att inse förutsättningarna för att ett massparti, som självt utgör en del av massorna och överallt är förbundet med proletärerna, som personligen, på arbetsplatserna, i fackföreningarna, kan väcka inspiration och allt starkare sympati, men också skapa förlamande antipati eller fiendskap. Och här återkommer vi till frågan: Hur ska relationerna mellan kommunisterna och massorna se ut under en aktion? En aktion som bara motsvarar det kommunistiska partiets behov, och inte de proletära massornas subjektiva behov, är förlorad på förhand. Kommunisterna har inte förmågan att handla i proletarietets *ställe*, särskilt inte så länge som de utgör en minoritet inom proletariet, att handla i stället för proletariet och i slutändan till och med mot proletariet. Allt de kan göra är att med ovan beskrivna politiska medel skapa situationer, där proletariet ser kampens nödvändighet, och i denna kamp kan kommunisterna sedan leda proletariet genom sina paroller.

Men hur uppfattade *Zentrale* förhållandet mellan kommunisterna och massorna? Som redan nämnts ovan så trodde den för det första att den kunde skapa läget med *icke-politiska medel*. Sedan hade den sina dödsoffer i Hamburg och i Mansfeld-distriktet. Men läget led redan från starten sådan brist på förutsättningar för en aktion att inte ens dessa dödade kunde få massorna i rörelse. Därför förbereddes en annan åtgärd. Nummer 133 av *Rote Fahnes* från söndagen den 20 mars innehöll en artikel med rubriken:

Den som inte är med mig är emot mig! Några ord till de socialdemokratiska och de oavhängiga arbetarna.

Men denna artikel förklarade bara ”*för mig*”, och först mot slutet talar den om för arbetarna under vilka villkor de får delta. Den säger:

Oavhängiga och socialdemokratiska arbetare! Vi sträcker ut en broderlig hand till er. Men vi säger också till er, att om ni vill slåss tillsammans med oss måste ni vara lika hårda inte endast gentemot kapitalisterna, utan också mot dem i era egna led som företräder den kapitalistiska saken, som tar plats tillsammans med Orgesch-banden mot arbetarna, och mot de fega ynkryggar som vaggar er till sömns och försöker hindra er, just som Orgesch kör sina svärdsspetsar i era bröst.

Betänk detta. Läget gav inte de oberoende och socialdemokratiska arbetarna någon anledning att handla. Det klokhuvud som proklamerade aktionen var okänt för dem, och ett beslut från

kommunistpartiet utgjorde för dem ingen tilldragelse, som utan något angivet skäl, kunde få dem att handla. Jag är faktiskt säker på att om de hade känt till orsaken, skulle inte deras vilja till aktion varit starkare. Dessa arbetare som stod inför en aktion som de inte förstod, uppmanades, som villkor för sitt samarbete, att de så snart som möjligt skulle hänga upp sina tidigare ledare i lyktstolparna. Och om de inte ville acceptera detta villkor gavs de alternativet: ”Den som inte är med mig är emot mig!” *En krigsförklaring mot fyra femtedelar av de tyska arbetarna, redan vid början av aktionen!*

Jag vet inte om författaren till denna artikel har tillräcklig erfarenhet för att veta att han hade en föregångare i dessa tankebanor. Även om denna föregångare åtminstone var tillräckligt blygsam för att säga: ”den som inte är för oss är emot oss.” Han var varken marxist eller socialist. Hans namn var Bakunin, den ryske anarkisten som 1870 riktade ett upprop till ryska officerare med just dessa alternativ. Artikelförfattaren i *Rote Fahne*-skribenten kan finna Marx’ dom över honom, och andra besluktade frågor i ”Alliansen mellan Socialdemokratin och Internationella Arbetarassociationen”²⁷ Det bör i detta sammanhang noteras att inställningen till revolutionära klasser att ”den som inte är för är emot” är exakt anarkismens. Satsen ”Den som inte är för oss är emot oss” var precis både Bakunins och hans lärjunge Netjajevs favoritmotto, och det är just denna inställning som ger upphov till de metoder som anarkismen tillämpar: inte att besegra kontrarevolutionen, utan snarare med en KPD *Zentrale*-medlems ord, ”att tvinga fram revolutionen”. Kommunismen står aldrig mot arbetarklassen. Denna bakunistiska grundinställning – som är en vrångbild av allt marxistiskt, ett fullständigt missförstånd och en komplett förnekelse av varje marxistisk inställning gentemot massorna från kommunisternas sida – gav upphov till alla anarkistiska drag i denna Marsresning, medvetet eller omedvetet, önskat eller inte, med vilje eller inte: de arbetslösa kamp mot de som hade arbete, kamp mellan kommunisterna och proletärerna, lumpenproletariatets framträdande, dynamitattackerna – allt detta var logiska resultat. Allt detta gör att Marshändelserna måste kännetecknas som *den största bakunistiska kuppen i historien hittills*.

Med andra ord, en krigsförklaring mot alla arbetare. *Zentrale* verkar inte ens ha lagt märke till detta. För en *Zentrale*-ledamot som redan nämnts gav också Mansfeldarbetarna skulden för denna ”felaktiga start” på rörelsen. Och det saknas ord för att beskriva vad som sedan hände. Att kalla det för blanquism vore en förolämpning mot Blanqui. För även om Blanqui, i permanent opposition mot Marx och Engels, vidhöll att ”revolutioner händer inte av sig själva, de genomförs, och av en relativt liten minoritet”, var detta för honom åtminstone en minoritet som bar fram majoriteten i kraft av sitt exempel. Men en skribent i *Rote Fahne*, med kommunistpartiets *Zentrales* auktoritet i ryggen, förklarade krig mot arbetarna vid aktionens början *som ett sätt att sätta igång dem*. Och kriget inleddes. De arbetslösa skickades fram i förväg som stormtrupper. De ockuperade fabriksgrindarna. De tog sig med in i anläggningarna, och startade här och där bränder, och försökte driva ut arbetarna ifrån fabrikerna. Öppet krig bröt ut mellan kommunisterna och arbetarna. Från Moers-distriktet kom följande rapport:

På torsdagmorgonen var Kruppägda Friedrich-Alfred-verken i Rheinhausen skådeplatsen för våldsamma sammandrabbningar mellan kommunisterna, som hade ockuperat fabriken, och arbetarna som ville arbeta. Till sist angrep arbetarna kommunisterna med knölpåkar och tvingade sig in med våld. Åtta personer skadades vid detta tillfälle. Belgiska soldater gick emellan i slagmålet, separerade de två sidorna och grep tjugo kommunister. De kommunister som kastats ut återvände i ännu större antal och ockuperade åter lokalerna.

Ännu mer chockerande rapporter kom från Berlin. Som det har rapporterats till mig, måste det ha varit en fruktansvärd syn att se de arbetslösa, som skrikande av smärta från den prygel som de fått, blev utdrivna från fabrikerna medan de förbannade dem som sänt in dem dit. Nu när det redan var för sent, när kommunisternas krig mot arbetarna redan hade börjat och kommunisterna redan förlorat, kom *Rote Fahne* plötsligt med ett gott råd. Den 26 mars skrev

²⁷ Marx and Engels 1988.

det som uppenbarligen var en annan redaktör än den som skrev ”Den som inte är för mig är emot mig” att det inte skulle förekomma något krig mellan arbetare! Pontius Pilatus tvådde sina händer i oskuld.

Men nog om detta. Som om det inte redan fanns tillräckligt med arbetslösa, skapades nya. Kommunisterna i fabrikena befann sig i den svåra situationen att besluta ifall de skulle lämna de arbetsplatser där de var i minoritet, och deras strejk därmed inte hade lett till att arbetet stoppades – ofta inte ens till några störningar. *Zentrales* instruktion var i sådana fall att stanna i fabrikena. Berlins sekreterare ville detsamma, men det fanns en text från Berlinorganisationen som slog fast: ”Under inga omständigheter får en kommunist gå till arbetet även om han är i minoritet”, så kommunisterna lämnade fabrikena i grupper om omkring två, tre hundra. Arbetet fortsatte, och nu är de arbetslösa, och arbetsgivarna utnyttjade möjligheten att göra sina fabriker ”kommunistfria”, och faktiskt med ett stort antal arbetare på sin sida. Kort sagt, ”aktionen” som började med att kommunisterna förklarade krig mot proletariatet, och de arbetslösa mot arbetarna, var redan från det allra första ögonblicket förlorad; under en aktion som inleds på detta sätt kan kommunisterna aldrig vinna något, inte ens moraliskt.

Zentrale måste avgöra vad som skulle göras härnäst. Den beslöt att ”intensifiera aktionen”. En aktion som hade påbörjats utan korrekt ledning, där ingen visste vad man egentligen kämpade för, där *Zentrale*, uppenbarligen eftersom den inte kunde tänka på något annat och tricket verkade väldigt klokt, lutade sig tillbaka mot de fackliga kraven från tiden för Kapp-kuppen (!) – aktionen, idiotierna, skulle trappas upp. Dödsoffren i Mansfeld och Hamburg utökades med de dödade i Halle. Men inte ens detta skapade den riktiga atmosfären. Offren i Halle förenades med dem i Essen. Efter de döda i Essen, kom de döda i Mannheim. Men sådan var situationen den 30 mars, när en *Zentrale*-medlem uttryckte en förhoppning om att kanske säkerhetspolisen i Berlin skulle ”tappa tålamodet” och därmed ”provocera” arbetarklassen en aning.

Det var alltså för att ”provocera” arbetarklassen som *Rote Fahne* den 30 mars 1921 skrev så här:

Vi säger rent ut till de oberoende och socialdemokratiska arbetarna: skulden för blodspillan ligger inte endast på era ledares axlar, utan på var och en av er, om ni tysta eller med bara svaga protester tolererar att Ebert, Severing och Hörsing utövar vit terror och vit rättstillämpning mot arbetarna, och slår ner hela proletariatet...

*Freiheit*²⁸ kräver att fackföreningarna och de socialdemokratiska partierna ska intervensera. Vi spottar på en intervention från dessa *skurkar*, som själva har släppt lös borgarklassens vita terror och själva utfört slaktarjobb åt bourgeoisin... *Skam och vanära över de arbetare* som står vid sidan av i denna tid, *skam och vanära över de arbetare* som ännu inte inser var deras plats är.

Att på detta sätt ”egga” arbetarna till aktion var verkligen en ”fullständigt brytning” med kommunistpartiets förflutna. Här finns ingenting kvar av Karl Liebknechts, för att inte tala om Rosa Luxemburgs, anda, och ändå ansågs det lämpligt för några *skurkar* (ursäktat det grova ordet, men jag försvarar minnet av de döda som inte kan försvara sig) att i *Rote Fahne* den 26 mars (”Stridsrop nr 1”) skriva: ”Karl Liebknechts och Rosa Luxemburgs anda marscherar i spetsen för Tysklands revolutionära proletariat.” Vi har tillräckligt med färska lik som kan ”egga” oss; låt oss lämna de gamla i fred!

Vad som nu följde var ett chockerande skådespel. *Zentrale* ”trappade upp” aktionen. Kampgrupp efter kampgrupp reste sig. Det gjordes ingen skillnad mellan ”gamla kommunister” och ”nya kommunister” mot vilka de invigda ännu rynkar på näsan.²⁹ Hjältemodigt och dödsföraktande reste sig kamraterna på ett sätt som saknar motstycke. I de små städerna och

²⁸ Tysklands oberoende socialdemokratiska partis (USPD:s) tidning.

²⁹ De ”nya” kommunisterna”, som vid denna tidpunkt utgjorde absoluta majoriteten i KPD, var de som hade gått med från USPD efter dess Halle-kongress i november 1920.

byarna i centrala Tyskland, vid Leona-verken, i stora och små fabriker: grupp efter grupp reste sig precis som *Zentrale* anbefalldes. Grupp efter grupp anslöt sig, såsom *Zentrale* anbefalldes. Grupp efter grupp gick mot sin död, såsom *Zentrale* anbefalldes. *Ave morituri te salutant!* Inte bara en gång, utan *dussintals gånger*, upprepades Leonidas och hans trehundra spartaners öde i centrala Tyskland. Dussintals och hundratals av anonyma gravar i centrala Tyskland talar idag till den som passerar: ”Berätta för dem, du som har sett oss ligga här, som lagen befallde!”

Och *Zentrale*? Den höll möte i Berlin och ”trappade upp aktionen”. Redan några dagar innan aktionen avbröts var rösterna vid ett möte fem mot tre för ett sådant beslut. Men ännu en gång föll denna majoritet av ”slöhet”, ”opportunism” och ”passivitet” ner i det dike som de grävt åt andra. Mot tre-manna-minoriteten som var för att ”hålla ut” vågade de fem inte rycka på för sin uppfattning, av rädsla för att anklagas för bristande revolutionär vilja. Vaga ”rapporter” från tre distrikt att ”något var i görningen”, att jordbruksarbetarna i Ostpreussen höll på att ”sätta sig i rörelse” var allt som behövdes. Så instruktionerna gick åter ut att ”intensifiera aktionen”. Och vilka bevekelsegrunder hade de tre ståndaktiga? Jag är inte säker på att alla delade samma uppfattning, men det skäl som en av dem uttryckte var att nu när aktionen var förlorad, gällde det att fullfölja den så långt som möjligt, så att när den hade avbrutits skulle de inte behöva försvara sig mot ”vänstern” utan bara mot ”högern”.

Vad kan man säga om detta? Till och med Ludendorff förbleknar i jämförelse. Med ett säkert nederlag framför ögonen skickade han ut människor som tillhörde en annan klass, klassfiender, mot sin död. Men dessa människor i *Zentrale* skickade sitt eget kött och blod för att dö för en sak som de redan visste var förlorad, för att deras egen position, *Zentrales* position, inte skulle äventyras. Vi ber inte dessa kamrater, med vilka vi länge gått igenom goda och dåliga tider, att begå botgöring för vad de har gjort; det finns bara ett lämpligt straff, för deras egen skull och för partiets i vars intresse de trodde sig handla: *att aldrig mera visa sina ansikten för de tyska arbetarna*.

Så skulle det också ha gått med djävulen om det inte också i denna anarkistiska häxsabbat, som VKPD:s *Zentrale* spelat upp, hade dykt upp det element som redan varit Bakunins favoritgarde – han som var uppfinnaren av en sådan slags ”revolution” – nämligen trasproletariatet. Jag vill klargöra en sak här. Jag förutsätter – utan vidare, men också efter att detta har försäkrats – att kommunistpartiet och dess *Zentrale* varken hade något officiellt eller inofficiellt att göra med den senaste tidens dynamitattentat. *Zentrale* kan inte undgå att offentligt förneka kännedom om sådana saker, ta politiskt avstånd från dem och förkasta dem *oberoende av vilka som ligger bakom dem*. Den måste göra det i ännu högre grad efter sin ”fullständiga brytning med det förflutna”, eftersom den *självklarhet* som tidigare rådde i sådana frågor inte längre finns kvar efter allt som vi har beskrivit ovan. För att återgå till trasproletariatet, måste jag betona att kärleken till dem redan spridit sig utanför Bakunins strikta lära. Redan för några månader sedan hade jag tillfälle att citera en fras av Engels om trasproletariatet, och risken för kommunister att ha med dem att göra. Några kamrater kände uppenbarligen att denna varning var riktad mot dem. I *Hamburger Volkszeitung* försökte Kamrat Frölich³⁰ skaka på busken för att se vilken hare som låg gömd bakom den. Kamrat Frölich fick ett visst stöd i detta. I en artikel av kamrat Radek, som ännu inte har publicerats och som jag inte vet om dess författare fortfarande vill publicera, läser vi:

Hans revolutionära instinkt ledde omedelbart kamrat Frölich till att uppfatta att något ruttet var på gång här. Problemet handlade varken mer eller mindre än om det faktum att, på grund av kapitalismens snabba förfall och revolutionens långsamma utveckling, kastas allt större proletära massor ut i de arbetslösa led, och blir här fattiga och marginaliserade. Den som nu på det gamla socialdemo-

³⁰ Frölich, Paul (1884-1953), medgrundare av KPD, vars vänsterflygel han tillhörde. Ledamot av partiledningen. Åren 1921-1924 och 1928-1930 var han riksdagsledamot för KPD. Efter KPD:s nederlag i oktober stod han i motsättning till den ultravästeristiska ledningen.

kratiska sättet börjar rynka på sin teoretiska näsa åt detta ”trasproletariat” kommer aldrig att lyckas mobilisera massorna till revolutionär handling.

Märk väl: det ”ruttna” som kamrat Frölich kände med sin ”revolutionära instinkt” var inte trasproletariatet, utan snarare varningen för att ha med det att göra. Jag hoppas nu att kamrat Radek tillåter mig att, i egenskap av fattig irrande själ, ”utan klara insikter” och endast ”under utveckling”, eftersom jag är en ”revolutionär resultatpolitiker”, erbjuda den store Marxisten några noteringar ur mitt svaga förstånd. Kamrat Radek talar om att ”rynka på sin teoretiska näsa” åt trasproletariatet på det ”gamla socialdemokratiska sättet”. Sättet är verkligen gammalmodigt. Det inleddes redan i den första ”socialdemokratiska” text som finns, *Kommunistiska Manifestet*:

Trasproletariatet, denna passiva förruttnelse av det gamla samhällets understa skikt, blir genom en proletär revolution stundtals indraget i rörelsen, men i enlighet med hela sin livssituation kommer det dock att vara mer villigt att låta sig köpas för reaktionära syften.³¹

Detta att ”rynka på sin teoretiska näsa” började därför med Marx, och det i hans tidiga år. Den andlige förfadern till det senaste kommunistiska upproret, Michail Bakunin, hade en helt annan uppfattning. I den tidigare omnämnda texten av Marx och Engels citeras följande från Bakunin:

Stråtröveri är en av de mest ärorika formerna för det ryska folkets livsstil. Stråtrövaren är en hjälte, en försvarare, en folkets hämnare, den oförsonlige fienden till staten, och av all samhällsordning som staten upprättat, en som slåss in i döden mot hela civilisationen av ämbetsmän, adelsmän, präster och kronan... Den som inte förstår sig på stråtröveriet begriper ingenting av det ryska folkets historia. Den som inte är positivt inställd till det, är inte positivt inställd till ryskt folkliv, och har inget hjärta för folkets måttlösa, hundraåriga lidande; den hör till fiendeläget, till statens partigångare... Stråtrövarna i skogarna, i städerna och byarna runt om i Ryssland, och de stråtrövare som hålls i imperiets oräkneliga fångelser utgör en odelbar, sammansvetsad värld – den ryska revolutionens värld. *Det är här, och endast här, som den verkliga revolutionära sammansvärjningen länge har existerat.*³²

Ni ser att jag måste vara kamrat Radek tacksam. Medan han anklagar mig för att endast ”rynka på min teoretiska näsa” och att sakna ”klar insikt”, är hans herre och mästare Bakunin inte lika nådig mot de som inte vill lyssna på hans heroiska rövarberättelser. Han förklarar att de ”tillhör fiendeläget”, de är ”statens partigångare”. Marx och Engels bar detta öde att enligt Bakunin vara ”statens partigångare”, och jag måste själv bära det; ty för närvarande övertygar mig Radeks resonemang lika lite som Bakunin lyckades övertyga Marx och Engels.

Vilka är Radeks skäl? I trasproletariatet ser kamrat Radek de ”allt större massor som kastas ut i de arbetslösas led”. Detta är redan från början helt fel. Arbetslösheten är inte allomfattande, inte heller är dess omfång och längd någonting nytt för kapitalismen. Det är den ständiga skugga som följer med kapitalismen. Ingen har någonsin haft tanken att identifiera den ”industriella reservarmén” med trasproletariatet. Trasproletariatet är klasslöst, förruttnelseprodukter från alla tänkbara klasser och skikt. Den arbetslöse är, just eftersom deras arbetslöshet är ett konstant och oundvikligt resultat av deras ekonomiska situation som säljare av arbetskraft, medlem av den klass som säljer arbetskraft, proletariatet. Av nödvändighet delar de det liv som deras klass lever. Genom de band som bildas av fackföreningar, kooperativ, politiska organisationer, och framför allt av *politisk aktivitet* är de arbetslösa proletärer och måste så förbli. Riktigt lång arbetslöshet deklasserar visserligen enskilda individer från skiktet av arbetslösa och knuffar ner dem i trasproletariatet. Men denna utveckling uppmuntras av just dem som bryter upp banden mellan de arbetslösa och deras kamrater inom arbetarklassen, särskilt de gemensamma politiska aktiviteterna mellan dem i arbete och dem utan. Detta är vad som faktiskt hände, och inte bara genom att skicka de arbetslösa som överfallsgrupper

³¹ *Kommunistiska manifestet* a.a.

³² Marx and Engels 1988, s. 520; P.Ls kursivering.

mot de arbetande. Det hände också genom att de arbetslösa, som var demoraliserade av hunger och fattigdom, missbrukades till metoder som annars är karakteristiska för trasproletariatet; detta innebar att nedklassa dem och med våld (och med ännu värre metoder än våld) kasta ner dem i trasproletariatets led.

Man skulle kunna invända att om kommunisterna, vilket vi har sett ovan, allierar sig med alla andra revolutionära klasser, varför då inte med trasproletärerna? Svaret är mycket enkelt. De andra klasserna som kommunisterna kan alliera sig med syftet att störta den befintliga staten, dvs småbönder, hantverkare och borgarklassen medan den ännu är revolutionär, är klasser. Med andra ord en samling människor som är förenade till en samhällskropp genom sitt liknande förhållande till de samhälleliga produktionsmedlen. *Trasproletärerna är inte någon klass*. De tillhör inte dem som säljer arbetskraft, som både anställda och icke-anställda proletärer gör; de är löv som har fallit från olika träd, och även om de är offer för en orättvis samhällsordning, så är den mest skadliga förlust de gjort att de just är deklasserade, klasslösa, och inte ens har det proletären ännu har: förmågan att slåss som klass för en förändring av de villkor som de är offer för. Visserligen kan rörelser av trasproletärer, rånarligor osv framkalla en situation som gör det möjligt för kommunisterna att utnyttja dem *politiskt* – om staten är starkt försvagad. Det skulle vara idiotiskt att inte använda sig av en sådan situation, och ”teoretiskt tjurskalligt” att låta en sådan situation passera bara för att den har skapats av trasproletärer. Men vad gäller *samröre* med trasproletärerna gäller Engels ord fortfarande:

Trasproletariatet, detta avskrap av förkomna element från alla klasser, med högkvarter i de stora städerna, är av alla möjliga bundsförvanter den sämsta. Detta patras är absolut köpbart och absolut efterhängset. När de franska arbetarna vid alla revolutioner skrev på väggarna: Mort aux voleurs! (Död åt tjuvarna!) och även sköt många, så skedde det inte av hänförelse för egendomen utan i den riktiga insikten att man framför allt måste hålla dess band från livet på sig. Varje arbetarledare, som använder dessa skojare som garde eller stödjer sig på dem, bevisar sig redan därigenom som förrädare mot rörelsen.³³

Den stora skillnaden mellan en kämpande proletär och en ”politisk” trasproletär är alltid detta: den kämpande proletären kan begå kriminella handlingar för politiska mål, medan trasproletären kan utföra politiska handlingar för kriminella syften.

Vi har haft relevanta praktiska erfarenheter av allt detta i Tyskland. Den tyske arbetarens speciella karaktär måste också tas med i beräkningen. Jag ska bespara kamrat Radek ett försök till ett billigt skämt här, och bara säga, att precis som den ryske arbetaren har sina starka och svaga sidor, har också den tyske arbetaren sina; och en av den tyske arbetarens starka sidor är med Engels ord att ”de tillhör Europas mest teoretiska folk” och har ”bevarat den teoretiska anda, som Tysklands s.k. bildade så fullständigt tappat”.³⁴

Det är just detta särdrag hos de tyska arbetarna som gör till och med ett ytligt samröre med trasproletariatet i allra högsta grad ofördelaktigt. Vi skaffade oss våra erfarenheter av detta i Spartakusförbundet, där vi med beslutsamhet avvisade den allra minsta beblandning med trasproletariatet, och under de plötsliga händelserna i november och december 1918 gjorde vi allt vi kunde för att skaka av oss trasproletariatet från våra ryggar, så att det inte skulle kunna färga den bild arbetarna hade av oss. Under en långvarig strid, där jag syftar på vår debatt med KAPD,³⁵ renade vi oss från detta, inte utan att få erfarenheter av att trasproletariatet mycket hellre säljer sig till borgarklassen än går tillsammans med arbetarna – med resultatet att arbetarna tog oss på allvar, vårt inflytande bland dem växte och de fick förtroende för oss. Och nu 1921 års kommunistiska uppror! Här ska jag bara ge röst åt en enskild kamrat, med

³³ [Förord till andra upplagan 1870](#) av *Tyska bondekriget*

³⁴ [Efterord till 1875 års upplaga](#), A.a.

³⁵ KAPD är en förkortning av *Kommunistische Arbeiterpartei Deutschlands*. Detta parti, bestående av ”vänsterkommunisterna”, bildades efter de uteslutits ur KPD vid partikongressen i Heidelberg i augusti 1919. Vid den tidpunkt då föreliggande text skrevs var det en öm punkt för Levi att Komintern nyligen hade gett KAPD konsultativ status, utan att ens konsultera KPD-ledningen.

mycket stor erfarenhet av järnvägsfrågor, och inte från min egen skola av tänkande, utan snarare "Berlin"-skolan. Han sade följande på ett möte den 30 mars:

Dumheterna vid Ammendorf, där man orsakade en urspårning av ett snälltåg, medförde att vi fick arbetarna emot oss. Nu kommer järnvägsmännen och all tågpersonal och säger: kunde ni inte åtminstone ha sprängt ett tåg med vapen eller en militärtransport? Dresden samlar just nu ihop militärtransporter. Vi borde arbeta där med all vår kraft för att förhindra dessa tåg att samlas. Att förhindra detta har omöjliggjorts genom de enfaldiga attackerna. Regeringen har vunnit över järnvägsmännen till sin sida. Jag skyller detta på de idiotiska sprängdåden. De bidrog till detta...

Detta var resultatet. Och i förbifarten kan jag nämna att om *ett enda tåg* hade hindrats från att nå Dresden, på grund av solidaritet och en förståelse för situationen från järnvägsmänens sida, så skulle detta ha hjälpt arbetarnas sak i centrala Tyskland, och faktiskt i Tyskland som helhet, betydligt mer än fem tåg som sprängts i luften.

Bundesarchiv, Bild 119-230310
Foto: a. Ang. | März 1921

Tågunspråring vid Ammendorf orsakad av tyska kommunister i mars 1921

Detta är våra tyska erfarenheter. Och jag hamnar hellre på avvägar med Marx och Engels än söker sanningen med Radek och Bakunin. Det är lämpligt att här ännu en gång återvända till de "gamla socialdemokratiska vanorna". Kamrat Radek skulle vara den siste att inte känna till denna Marx' och Engels' inställning. Jag har verkligen inte berättat något nytt för honom om det. Detta faktum kastar emellertid ett märkligt ljus över denna sorts marxism. Jag är förvisso inte den som godtar varenda ord som om det vore vår herre själv som talat. Vad som är märkligt och överväldigande när det gäller Marx idéskatt, och som erkänns även av dem som förkastar den som helhet, är att den inte bara erkänner och räknar in den tusenfaldiga komplexiteten i politiska och sociala händelser, utan för tillbaka denna mångfald till den enkelhet, den enskildhet, som är karakteristiskt för allting stort. Det är sålunda omöjligt för mig att, bara för att det verkar bekvämt, köra ner vissa kapitler av marxismen i bakfickan och "rynka på näsan" åt "gamla socialdemokratiska vanor". Men detta är kanske för att jag är en stackars enfaldig karl, "som inte förstår någonting", och det krävs en större hjärna – inte en "resultatpolitikers" – för att göra en snabbvisit hos Bakunin, bara för att det verkar passande eller därför att en

åtta månaders karens börjar få effekt.

Hur ska kommunisterna kunna erövra statsmakten? Efter detta ”fullständiga brott med det förflutna” verkar det kunna ske endast genom ett *fullständigt, grundläggande och oåterkalleligt brott med nutiden*, med ett sakernas tillstånd där ingen vet när dumheterna slutar och den politiska kriminaliteten börjar. Det enda raka är att återvända till en mening ur vårt partis grundningsprogram:

Spartakusförbundet kommer aldrig att överta regeringsmakten på annat sätt än genom den klara och otvetydiga viljan hos den stora majoriteten av den proletära massan i hela Tyskland, aldrig på annat sätt än i kraft av deras medvetna samtycke till Spartakusförbundets perspektiv, mål och kampmetoder.³⁶

Detta betyder först och främst följande. *Aldrig mera i det kommunistiska partiets historia får det inträffa att kommunisterna förklarar krig mot arbetarna*. Var och en som tror på bakunistiska metoder, att arbetarna kan drivas till handling av dynamit eller knölpåkar, *har ingen plats i ett kommunistiskt parti*.

Aldrig mera i det kommunistiska partiets historia får det inträffa, eller ens göras något försök, att man försöker ”skapa kampsituationer” med polisspion-manövrer. Det kommunistiska partiet är ett kampparti, som ser fram emot den dag då det kan slåss tillsammans med proletariatet och i dess ledning, och det arbetar politiskt och organisatoriskt fram mot den dagen, med att försöka skapa kampsituationer med politiska medel, istället för att kringgå dem med kompromisser som socialreformisterna gör.

Det kommunistiska partiet är endast proletariatets förtrupp, och aldrig en påk mot proletariatet; det kan heller inte göra en uppmarsch på egen hand om det har förlorat bandet till huvudstyrkan.

Detta är till att börja med den första förutsättningen för att få bort det väldiga misstroende som majoriteten av de tyska arbetarna känner mot oss efter denna galna eskapad. Häri ligger den största skadan som årets Marshändelser har orsakat. Ingen bör missta sig på svårigheten i denna uppgift. Aldrig har de tyska arbetarnas misstroende – för att inte använda ett starkare ord – varit så starkt som det är idag. Och ändå förde vi en oändligt hård kamp för att vinna fotfäste i arbetarklassen, organisatoriskt och framför allt intellektuellt. Frukten av detta arbete har nu förstörts, och det tål att sägas öppet att *så länge arbetarna inte återfår förtroendet för det kommunistiska partiet, kan det inte bli tal om att det tyska kommunistpartiet skulle ha någon förmåga att handla*. Tillrättavisningen för Marsupproret måste därför synliggöras utåt, *så att den blir synlig för arbetarna*. Om det kommunistiska partiet vidhåller sin nuvarande ståndpunkt, kommer det att bli en sekt, och dela alla sekters öde: det kommer inom tre månader att reduceras till betydelselöshet i antal och inflytande.

Men dessutom är det nödvändigt att en omedelbart och energiskt börja med ett *politiskt* ledarskap för partiangelägenheterna. Även här är de enorma skador som rörelsen har förorsakat uppenbara. Om *Zentrale*, istället för att lura sig själv med ”hemlig information”, hade övervägt politiska fakta, hade den säkerligen agerat annorlunda. I England bröt gruvstrejken ut vid denna tidpunkt. Undantagstillstånd proklamerades, inte oväntat. Var och en som följde händelseutvecklingen på den engelska kolmarknaden skulle veta vad som skulle bli följden – Englands hela kolexport, en grundpelare för Englands världsmarknad, kollapsade; sedan i oktober förra året har USA exporterat mera kol än England producerar; hela den engelska kolindustrin vilar på ett exportpris på 150 shilling, medan Amerika erbjuder kol inklusive frakt till Frankrike och Belgien för 90 shilling. Om *Zentrale*, istället för att döma ut mitt Riksdagstal från 12 mars för ”opportunist”, faktiskt hade läst det, skulle de redan ha funnit detta förutsagt – utan någon ”hemlig information”! Blockaden mot Tyskland inleds. Inte som den ”hemliga informationen” påstod den 20 mars, utan gradvis. En långsam svältkur

³⁶ Rosa Luxemburg: [Vad vill Spartakusförbundet?](#)

som den under kriget. Konflikten mellan Bayern och Riket öppnar sig, eftersom Riket måste genomföra nedrustning. Inte på grund av den kommunistiska resningen, utan trots denna. Verkligen, ”situationen kräver kamp”. Men genom ett bakunistiskt äventyr, där *Zentrale* lät sig smittas av en hetlevrad kuppmake, för att ”aktiviteten skulle trappas upp”, har det tyska kommunistpartiets stridsförmåga brutits, och vad som är ännu värre: det tyska proletariats stridsförmåga har brutits, eftersom det i kommande strider inte kommer att ha något förtroende för sina ledare. ”Man skulle bara ha behövt gå samman i en proletär enhetsfront för att genomföra kampen tillsammans.” Så skrev *Zentrale* vid slutet av sin kupp, och visade därmed att den inte hade lärt något ens efteråt. Ja ”bara”. Det skulle bara ha krävts att *Zentrale* hade begripit att man inte idag kan utfärda ett ”Öppet brev”³⁷ och i morgon starta ett kommunisternas krig mot arbetarna!

Det skulle bara ha krävts att *Zentrale* insett att proletariats enhet är resultatet av en politisk process, och inte kan uppnås genom provokationer av polispiöner. Det skulle bara ha krävts att *Zentrale* förstått att den är till för proletariatet och partiet, inte tvärtom. I så fall hade vi befunnit oss i ett utmärkt läge idag, starka och redo för strid. Då hade vi kunnat säga: ”Ner med regeringen!” Istället måste vi vara mer blygsamma och säga:

Ner med kuppmakearna!

IV.

I det här sammanhanget återstår fortfarande frågan om sambandet mellan det tyska kommunistpartiet [VKPD] och Kommunistiska internationalen. Inte endast för att ett så katastrofalt nederlag för KPD också påverkar Kommunistiska Internationalen, utan också därför att Kominterns Exekutivkommitté [EKKI], utan att gå in på detaljer, bär åtminstone en del av skulden.

För det första. EKKI såg och ser fortfarande en viss fara i min och andra kamraters ganska starka fientliga inställning mot kuppmentaliteten. Den är så störd av detta att den har skickat ut sina mest erfarna spioner och analytiker för att avgöra om det inte redan finns ”opportunist” här någonstans. Man bör tala helt öppet om detta och klargöra att hela detta angreppssätt är felaktigt. Vad gäller opportunisten och socialreformismen så man ha i åtanke att det inte finns något annat land där detta är så tydligt, otvetydigt, så öppet och så omisskännligt utkristalliserat som i Tyskland.

Det tyska kommunistpartiet och dess ledande kamrater, liksom den stora majoriteten av dess medlemmar, har sin bakgrund i det Socialdemokratiska partiet. Kampen mot socialdemokratin, intern och offentlig debatt med denna, var en debatt om opportunisten. Och inte bara det. Vår dagliga kamp i tidningarna, i riksdagen och framför allt bland arbetare i fackföreningar och på fabriker är en oupphörlig, levande, energisk och framgångsrik kamp mot opportunisten. Den stora kraft vi måste bekämpa är den opportunistiska socialdemokratin. Under sådana förutsättningar är det därför ingen stor risk att finna opportunist inom det tyska kommunistpartiet, om det nu skulle hittas någonstans. Opportunist inom partiet är därför ett mycket litet problem..

Däremot finns inom partiet en fara för kuppmentalitet. Kamrat Radek är den siste jag behöver förklara för hur mycket kuppmentaliteten redan har skadat oss, eftersom han har studerat dessa saker mycket noga sedan 1919. Jag har redan granskat vår litteratur från den tiden för

³⁷ Syftar på det berömda ”Offener Brief” [Öppna brev] som kommunistpartiet på Levis initiativ i januari 1921 hade riktat till alla arbetarorganisationer. Det var en uppmaning till gemensamma aktioner med krav på lönelöft, arbetslöshetsersättning, avväpning och upplösning av borgerliga frikårer, amnesti för politiska fångar m m. Det ”Öppna brevet” kom att fungera som inspirationskälla till den enhetsfrontspolitik som Kommunistiska internationalen i slutet av samma år lanserade under slagordet ”Till massorna”. Om detta, se artikeln [Enhetsfrontpolitikens ursprung](#) (av John Riddell) och [Den proletära enhetsfronten](#) (samling med Kominternedokument).

att kunna citera. Efter vår debatt med KAPD, där de delade vår teoretiska ståndpunkt, hade EKKI, och stadigt i deras fotspår kamrat Radek, uppfattningen att risken för kuppmentalitet nu var över, och att lite ”oroligheter”, som vi skulle kunna benämna det, inte kunde göra någon skada. Denna tanke var felaktig. Faran för kuppmentalitet var inte över, utan var akut, och måste med nödvändighet bli det i samma ögonblick som majoriteten av USPD gick över till oss, utan att ha genomgått den lärrika erfarenhet som vårt ursprungliga kommunistparti hade. Det var nu mer nödvändigt än någonsin att hålla en fast hand på rorkulten mot kuppmentalitet, men kamraterna i EKKI hade en annan åsikt, och skeppet har nu gått på grund!

Så för att undvika risken för misstag skall jag säga något mer om kuppmentalitet.

Att det som ägde rum här i Tyskland, ett uppror där pistolen avlossades mot borgarklassen och fyra femtedelar av arbetarklassen, var en kupp, om det behöver inte ordas mer. Jag anser inte att varje delaktion är en kupp. Vi var emot delaktioner 1919, när revolutionen var på tillbakagång, och varje väpnad rörelse endast gav bourgeoisin och Noske den högt önskade förevändningen för att dränka rörelsen i blod. Under revolutionära situationer på tillbakagång måste delaktioner undvikas. Men under uppflammande revolutionära situationer är delaktioner absolut nödvändiga. Trots det tyska proletariats omfattande revolutionära träning kan man ändå inte vänta sig – det skulle kräva en upprepning av ett mirakel liknande Kappkuppen, fast denna gång inte feltolkad av kommunisterna – att proletariatet skulle kunna stå redo *en speciell dag* då man kunde trycka på knappen, som en socialdemokratisk partisekretär, eller Rudolf Hilferding, tror. Om den revolutionära vågen växer igen i Tyskland precis som före 1918, då kommer det att förekomma delaktioner, även om den större mognadsgraden hos det tyska proletariats jämfört med den tiden kommer att uttryckas genom att dessa delaktioner skulle bli kraftfullare och mer samfälliga än tidigare. Men med en delaktion menar vi bara en enda sak – ett proletärt uppror i en del av Tyskland, eller en stor stad, eller en ekonomisk region. Med en delaktion menar vi inte att kommunister strejkar eller startar en aktion i en del av Riket eller hela Riket. En delaktion ska alltid tolkas i vertikal betydelse, inte horisontell.

Men bortsett från de skilda bedömningarna av kuppmakerifaran i Tyskland så finns det en annan underordnad skillnad i bedömningen av vår aktivitet. Vår propaganda, vår aktivitet i parlamentet osv ansågs inte vara tillräckligt revolutionär. Vissa saker kan inte ifrågasättas, till exempel *Rote Fahnes* agitatoriska effektivitet. Men till största delen verkar här åter EKKI:s klagomål vila på en felaktig värdering. Den skulle vilja ha saker och ting mera ”noisy” som man säger på engelska, mer larm, mer oväsen. Men som jag ofta har sagt, har vi återigen fått mer erfarenhet, och den leder oss till något helt annat. Också vi skickade ut agitatorer och propagandister vid revolutionens inledning för att hålla kraftfulla tal. De hade stor framgång vid sina första möten, men efter nästa möte skrev våra organisatörer att vi borde sända andra talare, arbetarna ville inte lyssna på förolämpningar. Vi måste öppet säga att en stor del av propaganda-litteraturen, appellerna etc som vi får från Ryssland, även om den inte direkt skadar oss så är den inte så användbar i sitt innehåll som den skulle kunna vara, med tanke på sin väldiga omfattning. Jag minns ett fall då en viss text, trots att den enhälligt hade förklarats vara olämplig av den tyska *Zentrale* ändå publicerades över våra huvuden.

Det är precis samma sak med parlamentsgruppens arbete. En kommunistisk parlamentsgrupp skulle försumma sina plikter om den inte utnyttjade den revolutionära situationen på ett passande sätt, med alla till buds stående medel. Men parlamentet är den absolut sista plats där revolutionära situationer kan ”skapas”. Parlamentet är en ”spegelbild” av det som händer utanför, särskilt i revolutionära tider. En parlamentsgrupp som befinner sig i ett konstant raseri skulle göra sig löjlig. Det handlar åter om att de tyska arbetarna är eftertänksamma och teoretiskt lagda. Kanske i alltför hög grad; men de kan inte förmås att göra något genom förolämpningar: de måste övertygas. Och detta är inte endast vår erfarenhet under de två och ett halvt år som kommunistpartiet existerat, det är min egen erfarenhet under mer än ett år-

tionde av praktiskt partiarbete, och erfarenheten hos kamrater som ägnat hela sitt liv åt partiarbete. Jag tror inte heller att det undgick kamrat Zinovjev när han efter Halle-kongressen skrev: ”Den gamla skolan ger sig till känna. De bästa tyska revolutionärernas arbete var inte förgäves.”

Zinovjev märkte att den stora effekt hans tal i Halle hade vilade precis på det faktum att det var så sakligt och att han undvek varje anstötligt infall.

Men allt detta förbleknar inför Kommunistiska internationalens uppgifter och den praktiska lösningen av dessa uppgifter.

Allra först en sak. Jag tror att det inte bara är i Tyskland, utan överallt, som EKKI:s ledarskap uppfattas som otillfredsställande. Detta beror inte på det faktum att det i dess ledning saknas en Marx, som i Första Internationalen, eller en Lenin. Det handlar om stora tekniska svårigheter, otillfredsställande postförbindelser, osv. EKKI är isolerat från Västeuropa, dess viktigaste verksamhetsområde. Jag tror att EKKI på intet sätt är den sista som märker detta. Dess lösning är emellertid mycket beklaglig, och när det gäller detta måste jag som partiordförande uttrycka mig med viss behärskning, medan jag nu, som en vanlig partimedlem, kan tala helt öppet. Det är systemet med förtroendemän. För det första befinner sig Ryssland inte i en situation där man kan skicka ut sina bästa krafter. Dessa har poster i Ryssland som inte kan ersättas. Därför anländer kadrer och kamrater till Västeuropa, var och en med goda avsikter, var och en full av egna idéer, och var och en ivrig att visa hur väl hen kan ”handskas med uppgiften”. Sålunda blir Västeuropa och Tyskland ett testområde för all slags statsmän av dussinformat³⁸, som ger oss intryck av att vilja utveckla sina förmågor. Jag har inget emot dessa turkestaner,³⁹ och önskar dem allt gott; men jag har ofta intrycket att dessa krafter med sina konststycken skulle göra mindre skada i sitt eget land.

Men läget blir högst allvarligt när det skickas ut representanter som är högst olämpliga även ur mänsklig synpunkt. Jag återkommer här till de italienska händelserna. Kamrat Rákosi⁴⁰ kom till Tyskland efter att ha representerat Tredje Internationalen i Italien. Han introducerades som representant för EKKI vid mötena i *Zentrale* och Centralkommittén. Han förklarade där utförligt att i Italien ”har man statuerat ett exempel”, och förklarade både privat och offentligt att även det tyska partiet borde splittras igen. Med denna idé om behovet av nya splittringar hade han faktiskt fört den italienska sektionen till bristningsgränsen. Talen finns bevarade genom stenografiska uppteckningar; hundra vittnen kan intyga det. Men Rákosi rapporterar till Moskva, och vad ska Kommunistiska internationalen göra åt det? I den halv-officiella eller helt officiella, men fortfarande mindre tillförlitliga artikeln av kamrat Radek, heter det:

Försöket (till ytterligare splittring) existerar endast i Levis fantasi, som åberopar sig på ett påstått yttrande av den ungerske kamraten Rákosi, som var EKKI:s representant i Italien, och som enligt Levis ska ha sagt att det Tyska kommunistpartiet åter måste renas. Kamrat Rákosi, som deltog i centralkommitténs möte i Berlin som privatperson, förnekar att han skulle sagt något liknande. Men även om kamrat Rákosi verkligen hade sagt det, hade han ingen befogenhet att göra det.

Detta yttrande avslöjar ett totalt lättsinnigt sätt att hantera partier, angelägenheter och människor. Kamrat Radek är medveten om att enskilda individer inte har tillträde till centralkommitténs möten i KPD. Kamrat Radek förklarar att Rákosi inte hade befogenheter att göra ett sådant uttalande. Men kamrat Rákosi var EKKI:s sändebud i Livorno. Han gav oss grunderna till det som ledde till denna sorts splittring. Han visade därför på de grunder som skulle kunna leda till en splittring av det tyska partiet i morgon. Rákosi drog själv dessa slutsatser; jag och tjugotre medlemmar i Centralkommittén höll uttryckligen inte med om

³⁸ Levi använder begreppet Duodes(format) är en beteckning på ett tidigare vanligt pappersformat vid bokproduktion – ett stort pappersark veks 12 ggr, vilket ger 24 boksidor.

³⁹ Syftar på Béla Kun (1885-1937).

⁴⁰ Matyas Rákosi (1892-1971), senare stalinistisk diktator i Ungern efter 2:a världskriget

dessa grunder,⁴¹ och då förklarade EKKI: Rákosi hade inte befogenhet att göra ett sådant uttalande. Antagligen var han endast auktoriserad att framkalla splittring utan grunder. Det är ett lättsinnigt spel som pågår här; metoden att skicka ut oansvarigt folk, som senare kan godkännas eller förkastas allt efter behov, är naturligtvis mycket bekväm, men även om den välsignas av en lång partitradition är det ödesdigert för Tredje internationalen. Jag kan i förbigående påpeka att vissa människor är alltför snabba med att leka med nya splittringar, åtminstone dessa utländska EKKI-representanter. Jag hoppas att jag inte ska tvingas bevisa att i tyska kretsar närstående EKKI, åtminstone kretsar som EKKI bär det politiska ansvaret för, har partiets fruktansvärda nederlag viftats undan med orden att, om marsupproret endast ledde till att rensa Partiet från dess högerflygel, så skulle priset inte vara för högt. De kamrater som nu ligger döda i centrala Tyskland fick aldrig veta, när de skickades ut att dö, att deras kroppar skulle användas som dynamit för Partiet. Om EKKI inte förmår sätta stopp fört sådana oansvariga medlemmar, då kommer den att leda både sig själv och oss i fördärvet.

Kamrat Radeks halvofficiella uttalande avslöjar emellertid ytterligare en ännu mer skadlig effekt av delegatsystemet. Det är den direkta och hemliga kontakten mellan dessa delegater och ledningen i Moskva. Vi tror att i mer eller mindre alla länder där dessa emissarier arbetar är missnöjet med dem lika stort. Det är ett system som liknar en hemlig Femdomstol.⁴² De arbetar aldrig tillsammans med det aktuella landets *Zentrale*, alltid bakom dess rygg och ofta till och emot den. *De* hittar folk i Moskva som tror på dem, *andra* gör det inte. Det är ett system som oundvikligen undergräver förtroendet för gemensamt arbete på båda sidor, såväl EKKI:s och de anslutna partiernas. Dessa kamrater är för det mesta oanvändbara för *politiskt* ledarskap, vid sidan av att de åtnjuter alldeles för litet förtroende. Detta resulterar i den hopplösa situationen att det saknas ett centrum för politiskt ledarskap. Det enda som EKKI kan åstadkomma med denna inriktning är appeller som kommer för sent, och bannlysningar som kommer för tidigt. En sådan politisk ledning för Kommunistiska internationalen leder antingen ingenvart eller till missöden. Det enda som återstår för hela organisationen är vad vi beskrivit ovan. Exekutiven arbetar mer eller mindre som en tjeka som uppträder utanför Rysslands gränser – ett omöjligt förhållande. Att då kräva att detta ska ändras, och att ledarskapet i vissa länder inte får tas över av inkompetenta delegater med inkompetent handlag, att kräva ett politiskt ledarskap och protestera emot en partipolis, är inte samma sak som att kräva självstyre. I samma stycke som där Marx använder de mest kraftfulla ord mot självständighet inom Internationalen säger han:

Utan att på minsta sätt skada rörelsens fullständiga frihet eller arbetarklassens ansträngningar i de enskilda länderna, har Internationalen lyckats förena dem i ett förbund, och för första gången få de härskande klasserna och deras regeringar att känna proletarietets världsomfattande styrka.⁴³

EKKI är själv i den bästa positionen för att avgöra hur långt den förflyttat sig från detta idealtillstånd. Det nuvarande tillståndet skulle fungera för en International av sekter; det är ödeläggande för en International av masspartier.

I detta sammanhang vill jag särskilt nämna allvaret i det beslut som detta sammanbrott för det tyska partiet ställer Internationalen inför. Av begripliga skäl kan vi inte i detalj gå in på vem som bär skulden. Men vi måste betona att det tyska kommunistpartiet, vars själva existens nu

⁴¹ Vid det italienska socialistpartiets Livorno-kongress var Levi kritisk mot Komintern-delegaternas klumpiga närmanden till Serratis majoritets-fraktion. Vid ett möte med KPD:s CK 24 februari utvecklade han sin ståndpunkt att ett kommunistiskt massparti med nödvändighet måste ha en annan struktur än ett litet parti som arbetade under illegala förhållanden och att splittringar borde enbart utgå från politiska erfarenheter, inte påbjudas mekaniskt. Rákosi krävde en omröstning som skulle fördöma Levis ståndpunkt och denna antogs med 25 röster mot 23. Levi avgick från *Zentrale* tillsammans med Clara Zetkin och Ernst Däumig, tidigare ledare för USPD:s vänsterflygel.

⁴² En slags medeltida brottmåldomstol i Tyskland. Förutom ”vanliga” brott som stöld, rån, våldtäkt och mord, dömde de även i frågor som troldom och kätter och våldtäkt.

⁴³ ”The Alliance of Socialist Democracy and the International Working Men’s Association”; Marx and Engels 1988, s. 554.

är hotad, och för vilket EKKI delvis bär skulden och åtminstone är ansvarigt för, hittills är det enda kommunistledda masspartiet i Europa. De tyska kommunisterna står inför en fråga om liv och död, om de fortfarande kan bibehålla sitt parti som kommunistiskt, eller om det kommer att upplösas till en hög bakunistiska ruiner. Det är revolutionära partiets öde att, när den revolutionära processen lugnar ner sig, när det uppkommer långa kontrarevolutionära epoker, så smälter de samman; i sådana fall fullbordar anarkismen kommunistpartiernas öde. Ingen kan se igenom historiens väv, eller kan mäta de olika krafterna i fråga om deras styrka, avsikt och varaktighet: ”inget öga ser tidens gyllene vågskål”. Det är endast genom symptomen som det går att urskilja den segerrika tendensen bland dem som är i strid. Om tyskarna inte lyckas återuppbygga kommunistpartiet, om Marsaffären blir deras öde, då är det ett definitivt bevis på att de kontrarevolutionära tendenser som vi kan se runtom i världen är av längre varaktighet och större styrka än vi tidigare trott. Om detta är vårt öde, är det också Kommunistiska Internationals öde.

Men om vi lyckas, som vi hoppas och önskar, rädda den kommunistiska idén i Tyskland och på så vis visar att det ännu finns revolutionära krafter som kan gripa tillfället, låt inte Internationalen sätta hinder i vägen, när vi återvänder till kommunistpartiets förflutna och dess grundares doktrin. Den väg vi måste ta har stakats ut med följande ord:

Det stora problemet för den socialdemokratiska rörelsen är sålunda att förena den stora massan med dessa mål, som ligger bortom den bestående ordningen, att förena alldaglig kamp med världsreform, och i sin utveckling arbetar sig socialdemokratien följaktligen fram mellan klipporna: att ge upp karaktären av massrörelse – att ge upp slutmålet, att återfalla till sekterism – att förfalla till borgerlig reformpolitik, att bli anarkistisk – att bli opportunistisk.⁴⁴

För att undvika en avgrund kan vi inte falla in i den andra. Båda måste undvikas.

Referenser

Följande är de referenser som anges i engelska översättningen av Levis skrift. I noterna ovan har i svenska källhänvisningar använts när så varit möjligt.

Gruber, Helmut (ed.) 1967, *International Communism in the Age of Lenin*, New York: Fawcett Publications.

Hudis, Peter and Kevin Anderson (eds.) 2004, *The Rosa Luxemburg Reader*, New York: Monthly Review Press.

Lenin, Vladimir I. 1964, *Collected Works*, Volume 26, London: Lawrence & Wishart. — 1965, *Collected Works*, Volume 30, London: Lawrence & Wishart.

Levi, Paul 1969, *Zwischen Spartakus und Sozialdemokratie*, Frankfurt a. M.: Europäische Verlagsanstalt.

Marx, Karl 1973a, *The Revolutions of 1848*, Harmondsworth: Penguin.

— 1973b, *Surveys from Exile*, Harmondsworth: Penguin.

— 1974, *The First International and After*, Harmondsworth: Penguin.

Marx, Karl and Frederick Engels 1979, *Collected Works*, Volume 11, London: Lawrence & Wishart.

— 1985, *Collected Works*, Volume 21, London: Lawrence & Wishart.

— 1988, *Collected Works*, Volume 23, London: Lawrence & Wishart.

Översättning (från engelska): Göran Dahlman. Bearbetning och revidering med utgångspunkt från tyska originalet: Martin Fahlgren.

⁴⁴ Rosa Luxemburg: [Sociala reformer eller revolution?](#)